

Högskolan i Halmstad
Sektionen för lärarutbildning
Lek, idrott, rörelse och hälsa

Hur skapas skoltrivsel?

- Samtal med elever och lärare

Examensarbete lärarprogrammet

Slutseminarium /100114/

Författare: Linda Davidson och Jenny Lindblad

Handledare: Vaike Fors, Jonas Hansson och Anniqa Lagergren

Medexaminatorer: Claes Ericson och Marie-Helene Zimmerman

Examinator: Anders Nelson

Förord

Vårt examensarbete är genomfört ur ett vetenskapligt arbetssätt där vår empiri består av kvalitativa intervjuer. Målet med examensarbetet, enligt kursbeskrivningen på Högskolan i Halmstad, är att vi studenter ska ha förmågan att kunna göra självständiga och kritiska bedömningar, att kunna självständigt urskilja, formulera och lösa problem, samt ha beredskap att möta förändringar i arbetslivet. Vi ska även visa att vi kan använda oss av vetenskapliga metoder och teorier. Viktigt är också att examensarbetet ska ha relevans för vår framtida yrkesroll.

Vår arbetsgång under hela terminen har fungerat väl och båda två har varit lika mycket delaktiga under alla moment. Alltså, arbetsfördelningen är jämlik eftersom vi under arbetets gång suttit tillsammans och konsulterat med varandra varje dag vi arbetat.

Tack

Vi vill utföra ett stort tack till alla våra informanter, speciellt till eleverna som visade ett stort intresse och gjorde det möjligt för oss att genomföra vårt examensarbete. Vi vill även tacka våra handledare för all hjälp vi fått under terminen.

Sammanfattning

Titel: Hur skapas skoltrivsel? - Samtal med elever och lärare

Författare: Linda Davidson & Jenny Lindblad

Nyckelord: Skoltrivsel, elever, lärare, trygghet, kamratstöd, samarbete.

Forskning som gjorts tidigare har visat att skoltrivsel minskar med elevernas stigande ålder. Vi anser att det är ett relevant ämne som berör många människor, inte minst elever och lärare. Båda parter måste tillsammans skapa möjligheter för att skoltrivsel ska vara något positivt, där alla trivs och mår bra. Därför var vårt syfte med studien att undersöka vad elever och lärare anser om skoltrivsel.

Vi utförde kvalitativa gruppintervjuer med elever i årskurs 5 och 9, samt enskilda intervjuer med deras lärare.

Resultatet visar att skoltrivsel i denna studie inte minskar med elevernas ålder. Alltså handlar det inte om, som i tidigare studier, att eleverna trivs mindre bra bara för att de kommer in i puberteten eller att stress påverkar dem. Stöd från lärare, föräldrar och elever sinsemellan minskar inte heller ju äldre eleverna blir. I denna studie upplever eleverna och lärarna skoltrivsel som något positivt eftersom att de känner sig trygga och mår bra. Eleverna trivs om de har sina kompisar i skolan och om de har bra lärare. För att lärarna ska trivas ska de ha bra kollegor som de kan samarbeta med och ha elever som de trivs med.

För att arbeta vidare med detta ämne skulle man kunna undersöka fler skolor i samma kommun för att se om det finns några skillnader mellan dem. På så sätt kan lärare tillsammans med elever arbeta fram arbetssätt som fungerar, arbetssätt där de jobbar för bättre skoltrivsel.

Innehållsförteckning

Inledning	5
Bakgrund	5
Tidigare forskning	6
Hur har dom det på högstadiet? En studie av en högstadieskolas elevers inställning till skolan	6
Yngre elevers attityder till skolan	6
Svenska skolbarns hälsovanor 2005/2006.....	7
Litteraturgenomgång	8
Trygghet	8
Kränkande behandling.....	9
Mobbning.....	9
Trakasserier och diskriminering	10
Stress	10
Trygg i skolan.....	10
Styrdokument	11
Förebyggande metoder och arbetssätt	12
SET – Social, emotionell träning	12
Likabehandlingsplan	12
Kamratstödjare	13
Syfte	13
Frågeställningar	13
Metod	13
Urval.....	13
Datainsamlingsmetod	14
Procedur	15
Dataanalys	15
Forskningsetik	15
Resultatredovisning	17
Översikt av kategorierna	17
Trygghet skapar trivsel.....	17
Trygga elever	17
Trivas i skolan	19
Likabehandlingsplan – vad är det?.....	20
I klassrummet	21
Skolarbete.....	21
Hur eleverna hinner med sitt skolarbete.....	21
Samarbete i klassen	22
Elevernas koncentration	22

Lärarnas engagemang.....	22
Tiden räcker inte till	23
Föräldrarnas engagemang	23
Rasterna – skoltrivsel- och skolotrivselstunden	23
Diskussion	25
Översikt av kategorierna	25
Resultatdiskussion.....	25
Så skapas trygghet.....	25
Varför SET?	26
Elevernas delaktighet i likabehandlingsplanen	27
Eleverna och lärarna trivs på skolan	27
Positivt klassrumsklimat?.....	27
Så skapas skoltrivsel	28
Elevernas upplevelser av sitt skolarbete	28
Bra samarbete.....	29
Så upplevs rasterna.....	29
Metoddiskussion.....	30
Framtida forskning	31
Hur kan elever och lärare arbeta vidare för att skapa skoltrivsel?	31
Källförteckning	32
Bilagor	34
Bilaga 1. Medgivandebrev	34
Bilaga 2. Intervjuguide - elever.....	35
Bilaga 3. Intervjuguide - lärare	36

Inledning

Tidigare forskning visar att elever i grundskolan upplever minskad skoltrivsel ju högre upp i årskurserna de kommer.¹ Hur kan vi skapa en skolmiljö där alla barn trivs? Detta är något vi funderar över då vi som blivande lärare har skapat oss en bild av hur vi skulle vilja att det ser ut. Målet är att varje elev och varje lärare ska trivas tillsammans i en gemensam social tillvaro. Hur skapas då denna skoltrivsel tillsammans? För att vi ska kunna skapa trivsel i skolan vill vi undersöka hur vi kan skapa en miljö där alla elever trivs och kan utvecklas. Under vår verksamma tid som lärarstudenter har vi fått ta del av många verksamhetsförlagda utbildningar, VFU. Vi har sett att utanförskap, mobbning och annan kränkande behandling kan förekomma i skolan. Hur kan vi lärare skapa förutsättningar för att varje individ ska trivas i skolan? Skolverket driver sedan två år tillbaka en nationell satsning där olika myndigheter ska få ökad samverkan. Målet är att varje myndighet ska få mer kunskap om barn i utanförskap, där resurserna är att man ska förebygga problemen istället för att tillta akuta åtgärder. Varje enskild individ som hamnar i utanförskap riskerar att kosta mycket pengar för samhället, 10-15 miljoner kronor². Med detta vill vi uppmärksamma alla som jobbar med barn och ungdomar att vi måste agera tillsammans.

Vi tycker inte att skoltrivsel är något generellt. Därför vill vi undersöka hur det upplevs på en skola där det inte har genomförts sådana studier förut. Det som är viktigt för oss att undersöka denna skola är att vi förhoppningsvis kan bidra till att både elever och lärare blir mer medvetna om hur de vill trivas tillsammans. Många lärare vet kanske hur de och eleverna skulle vilja ha det. Istället kan de tillsammans försöka skapa något bra från grunden genom att till exempel samtala mer med varandra.

Bakgrund

Varje ung individ vill bli sedd och längtar efter att få känna sig behövd, även fast det i tonåren kan vara svårt. Den unge behöver fortfarande hjälp och stöd från sina föräldrar men vågar inte visa det och vänder sig då hellre till sina vänner, fast de i själva verket längtar efter en vuxen. Familjen är den viktigaste grunden för att en människa ska utvecklas positivt och må bra. Har man det känslomässigt bra hemma, fungerar det som regel också i andra sammanhang. Familjen är viktig, eftersom det är hos den man lär sig att förhålla sig till andra. Man lär sig att utveckla tillit eller misstro och grundlägger också självförtroende eller skamkänslor. Den viktigaste uppgiften som en familj har är att få en känslomässig tillfredsställelse, det är hemma i familjen som man respekteras och blir älskad för den man är. I nästan alla andra sammanhang såsom i skolan och på arbetet är det ens prestationer och vad man gör som räknas. Både som vuxen och lärare är det viktigt att se barnen och lyssna när de verkligen är där och vill få hjälp. Vid det tillfället som barnet kommer ska man ta sig tid till det. Barnet kommer oftast inte en andra gång och känner sig sviket eller bortvalt. Troligen blir det svårt att ta sats en gång till och det kan göra att barnet inte vågar eller inte vill komma tillbaka.³

Ensamhet kan vara ett större hinder till hälsa och ett lyckligt liv, det leder ofta till dåligt självförtroende. En känsla av att inte klara av det man vill eller längtar efter kan istället

---

¹ Danielson, Mia (2006) *Svenska skolbarns hälsovanor 2005/2006*. Statens Folkhälsoinstitut

² Skolverket (2009) *Kraften av samverkan - Om samverkan kring barn och unga som far illa eller riskerar att fara illa*. Stockholm: Skolverket

³ Torbiörnsson, Anna (2002) "Ungdomars frågor, identitet och hälsa" i *Är Pippi Långstrump en hälsoupplysare eller en hälsorisk?* Nilsson, Agneta, red. Stockholm: Skolverket/Liber

utveckla misstro istället för tillit till andra. För många kan det kännas skamfullt att vara ensam och då väljer man hellre att lämna än att bli lämnad, risken är att om man gör så är att alla tillfällen man kan bli sedd på försvinner. Den som blir mobbad känner sig ensam och utanför och kan ta skada för lång tid.⁴

Tidigare forskning

I denna del kommer tre studier att presenteras. Studien *Hur har dom det på högstadiet? En studie av en högstadieskolas elevers inställning till skolan* är framtagen av forskarna Ingemar Wedman och Anita Wester-Wedman. Studien *Yngre elevers attityder till skolan* undersöktes av Skolverket och studien *Svenska skolbarns hälsovanor 2005/2006* gjordes av Mia Danielson för Statens Folkhälsoinstitut.

Hur har dom det på högstadiet? En studie av en högstadieskolas elevers inställning till skolan

För 20 år sedan gjordes en undersökning i en skola i årskurserna 7-9 om elevers inställning till skolan. Studien innefattade studiemotivation och skoltrivsel. Författarna Anita Wester-Wedman och Ingemar Wedman, upptäckte att inställningen blev sämre ju högre upp i årskurserna eleverna kom. Elevernas egna uppfattningar om sina studieresultat blev mindre positiva och intresset för skolan sjönk med stigande årskurs. Det framgår tydligt av undersökningen att det finns skillnader mellan årskurser, vad gäller uppfattningen av skolan, lärarna och skolarbetet. Skillnaden kan beskrivas som en successiv förändring över årskurserna. Författarna menar att biologin kan vara en förklaring till den sjunkande studiemotivationen och skoltrivseln. I högstadiet kommer eleverna in i puberteten vilket innebär kroppslig, emotionell och identitetsmässig utveckling och förändring. Detta i sig kan skapa oro, emotionell instabilitet och osäkerhet som kan påverka beteendet i skolan, som engagemanget och koncentrationen för en del elever.⁵

Yngre elevers attityder till skolan

Skolverket har sedan 1993 genomfört undersökningar om elevers attityder till skolan. Till en början undersökte de endast årskurserna 7-9 samt gymnasiet men 2003 beslutade de sig för att även undersöka årskurserna 4-6. Undersökningen 2003 gjordes på 3000 elever där syftet var att få de yngre elevernas syn på och upplevelse om skolan. Detta för att kunna jämföra om det fanns någon skillnad i attityd mellan de yngre och de äldre eleverna. I det stora hela visade det sig att det var en större andel av de yngre (4-6) än av de äldre (7-9) eleverna som i vissa avseenden var positivt inställda till skolan. I rapporten kom det fram att de flesta eleverna trivs bra i skolan och att det de gör där för det mesta är roligt. Majoriteten av eleverna trivs och bryr sig om sitt skolarbete. På samtliga frågor om trivsel i skolan är det en större andel flickor än pojkar och en större andel elever i årskurs 4 än i årskurs 6 som svarat att de trivs bra i skolan och med skolarbetet.⁶

---

⁴ Torbiörnsson, Anna (2002)

⁵ Wester-Wedman, Anita & Wedman, Ingemar (1991) *Hur har dom det på högstadiet? En studie av en högstadieskolas elevers inställning till skolan*. Univ.

⁶ Skolverkets rapport 256 (2004)

De flesta eleverna trivs även bra med sina lärare och upplever att de flesta lärare undervisar bra, bryr sig om eleverna och behandlar dem rättvist. Det är dock större andel flickor än pojkar och större andel elever i årskurs 4 än i årskurs 6 som trivs bra med sina lärare. I studien har det även kommit fram att elever i årskurs 4 i större utsträckning än i årskurs 6 upplever att de ofta får hjälp, uppmuntran och beröm av sina lärare. Dock är det större andel flickor än pojkar som upplever mer stöd av lärarna i sitt skolarbete.⁷

Flertalet elever i årskurserna 4-6 känner sig stressade i skolan någon gång i månaden eller mer sällan och fler än var sjätte elev känner sig stressad varje dag eller flera gånger i veckan. Jämförelser med äldre elever i årskurs 7-9 visar att det är betydligt vanligare att äldre än yngre elever, och i synnerhet äldre flickor, känner sig stressade i skolan. Det är betydligt vanligare bland flickor än pojkar i de högre årskurserna (7-9) att känna sig stressad.⁸

För att återgå till trygghet känner majoriteten av eleverna sig alltid eller ofta trygga på skolan. Och de är aldrig rädda på rasterna eller till och från skolan. Ändå är en liten andel av eleverna rädda för en eller flera lärare och var sjätte elev i årskurserna 4-6 är rädda för en eller flera elever på skolan. De som känner sig rädda är även de som känner sig mobbade. Det är främst flickor i de yngre åldrarna som känner sig rädda och oroliga i skolan om man jämför med årskurserna 7-9.⁹

Rapporten visar också att drygt hälften av eleverna upplever att de ofta eller ibland får vara med och bestämma, hur de ska arbeta i skolan och hur de ska ha det i klassrummet. Dock är det flera elever som är osäkra på hur ofta de får vara med och bestämma.¹⁰

Svenska skolbarns hälsovanor 2005/2006

Vart fjärde år, sedan 1985 har det gjorts enkätundersökningar kring svenska skolbarns hälsovanor, av WHO och Statens Folkhälsoinstitut. Syftet var att öka kunskapen om barns levnadsvanor och förhållanden som anses viktiga för barns hälsa, samt att följa utvecklingen inom landet över tid. Urvalet har varit 11-, 13- och 15 åringar.¹¹

I rapporten framkommer det att trivsel i skolan är en viktig faktor som även har att göra med hur man trivs med livet. Frågan ”Vad tycker du om skolan nu för tiden?” har varit med enda sedan 1985 och forskarna har sett att både pojkar och flickor tycker mindre bra om skolan med åldern. I de två yngre ålderskategorierna har flickorna generellt tyckt bättre om skolan än pojkarna men i den senaste undersökningen har denna skillnad försvunnit bland 13-åringarna. I undersökningen har man kommit fram till olika faktorer som påverkar hur eleverna tycker om skolan och hur de trivs. En av orsakerna är den press eleverna upplever av sitt skolarbete, vilken ökar med åldern. Dock ökar flickornas upplevda stress mer och i den äldsta ålderskategorin känner fler flickor än pojkar sig stressade. Detta har även att göra med kraven de ställs inför i skolan. Med ökande ålder upplever både flickor och pojkar att de har för mycket i skolan, skolarbetet är för svårt och de blir trötta av det. De 11-åriga pojkarna upplever i högre utsträckning än flickorna att de har för mycket skolarbete. Däremot tycker de 15-åriga flickorna att de har för mycket skolarbete än pojkarna.¹²

---

⁷ Skolverkets rapport 256 (2004)

⁸ Ibid.

⁹ Ibid.

¹⁰ Ibid.

¹¹ Danielson, Mia (2006)

¹² Ibid.

Stöd är också en av faktorerna som påverkar eleverna. Sociala relationer och socialt stöd är viktigt i varje individs liv. Stöd i skolan ges i olika former såsom av lärare och klasskamrater men eleverna får även stöd från sina föräldrar. Stödet från lärarna är viktigt för hur det går i skolan. Det minskar med åldern även här men minskar dock något mer bland flickorna. I den yngre ålderskategorin tycker flickorna i högre utsträckning än pojkarna att de flesta lärarna är vänliga, att lärarna behandlar dem rättvist och att de får extrahjälp om de behöver det. Det finns tendenser till att lärarstödet har ökat sedan 1993, men det ser olika ut i de olika åldersgrupperna. Andelen som uppfattar att lärarna behandlar dem rättvist har ökat bland 11- och 15-åringarna, men inte bland 13-åringarna. När det handlar om stödet från föräldrarna upplever majoriteten av eleverna att de har det och blir uppmuntrade till att vara duktiga i skolan och de får hjälp hemma när de har problem i skolan. Rapporten visar inte på någon större skillnad mellan åldrarna och könen men de 15-åriga pojkarna upplever i större utsträckning än flickorna att de får mer hjälp av sina föräldrar när de har problem i skolan. För att man ska må bra i skolan och trivas är även stödet från sina klasskamrater viktigt. Den senaste undersökningen visar att pojkarna och flickorna i alla tre åldersgrupperna upplever att hjälpsamheten mellan eleverna och trivseln i klassen minskar med åldern. Det var en markant minskning mellan åldrarna 13-15.¹³

Sammanfattningsvis är alltså skolmiljön viktig ur många aspekter då den är av stor betydelse för hur eleverna trivs och mår. Mår de bra i skolan är oftast deras självförtroende bättre och skolutvecklingen påverkas positivt. För 20 år sedan kom det fram i forskningen att det var pubertetens ”fel” att eleverna inte trivs. För sex år sedan började man titta mer på de omkringliggande faktorerna till varför elever trivs mindre bra i skolan. De faktorer som påverkar är lärarnas bemötande och engagemang för eleverna, stress med ökande ålder samt hur eleverna upplever trygghet. Undersökningen som gjordes för fyra år sen resulterade i att kraven ökar och pressen blir större för eleverna och därmed ökar även stressen. Det framgick tydligt att det är stödet från lärarna, klasskamraterna och till viss del från föräldrarna som gör att elevernas trivsel minskar i de högre åldrarna.

Litteraturgenomgång

Under denna rubrik presenteras förhållanden som vi menar har med skoltrivsel att göra.

Trygghet

I Nationalencyklopedin definieras begreppet trygg: ”Fri från oroande eller hotande inslag om företeelse som utgör en del av människans omgivning [...] som ger intryck av att vara lugn och obekymrad och ofta genom sin närvaro sprider denna känsla till omgivningen”.¹⁴

I boken *Barn- och ungdomspsykologi*¹⁵ uttrycker sig den amerikanske psykologen Maslow att trygghet är ett av människans grundläggande behov för att få en sund personlighetsutveckling. Han har utvecklat en trappa av hierarkier som består av människans grundläggande behov. Längst ner finns de fysiologiska behoven och nästa steg innehåller behoven av trygghet, kärlek och tillhörighet och längst upp i trappan finns självförverkligande. Ju längre ner behoven finns i hierarkin desto nödvändigare är de för individens tillvaro och de dyker tidigare upp i individens utveckling än de andra behoven. Om en lägre hierarki inte är

---

¹³ Danielson, Mia (2006)

¹⁴ Nationalencyklopedin (1996) Höganäs: Bokförlaget Bra böcker AB, s. 405.

¹⁵ Evenshaug, Oddbjörn & Hallen, Dag (2001) *Barn- och ungdomspsykologi*. Lund: Studentlitteratur

tillfredställd hos individen går all energi åt till att uppfylla detta behov.¹⁶ Enligt Janzon & Sjöberg är trygghet kopplat till hur man känner sig respekterad som person. Det ska vara tillåtet att kunna göra bort sig, utan att det spelar någon roll. Det är viktigt att kunna visa sina känslor och våga vara arg. I en grupp ska alla känna ett gemensamt ansvar för hela gruppen, till exempel i klassrum.¹⁷

Kränkande behandling

Gemensamt för all kränkande behandling är att den strider mot principen om alla människors lika värde. Kränkningar är ofta ett uttryck för makt och förtryck. En viktig utgångspunkt är att den enskildes upplevelse av kränkning alltid måste tas på allvar.¹⁸

Skolverkets Allmänna Råd menar att det är handlingar som kränker barns eller elevers värdighet. De kan utföras av en eller flera personer mot en eller flera personer.¹⁹ I en annan utgåva av Skolverkets Allmänna Råd skriver de att pojkar och flickor använder olika kränkningssätt vilket gör att offren drabbas olika. I skolan uppmärksammas främst kränkningar utförda av pojkar för att de är mer fysiska och därmed lättare och synligare att upptäcka, direkt kränkning. Flickor däremot har oftast andra strategier som är svårare att upptäcka som till exempel utfrysning, indirekt kränkning.²⁰ Kränkande behandlingar kan förekomma vid enstaka tillfällen eller vara systematiska och återkommande. Olika former av kränkande behandlingar är mobbning och trakasserier.²¹

Mobbning

Dan Olweus definition på mobbning är: ”en person är mobbad när han eller hon, upprepade gånger och under en viss tid, blir utsatt för negativa handlingar från en eller flera personer”²². Med negativa handlingar syftar Olweus till när en person förorsakar en annan person skada eller obehag. Vidare påpekar han att det inte alltid behöver vara en grupp som mobbar.²³ I sin forskning har Olweus satt individen i fokus och han förklarar orsakerna till mobbning utifrån individens olika bakgrund, egenskaper och karaktärer.²⁴ Detta ifrågasätter dock Anatol Pikas som menar att mobbning är medvetna, icke legitima fysiska eller psykiska angrepp och eller uteslutningar ur gemenskapen. Dessa riktas till en individ som är i underläge av en grupp där medlemmarnas beteende förstärks av varandra i den specifika mobbningssituationen.²⁵ Peter-Paul Heineman var bland de första forskarna i Sverige att uppmärksamma mobbning. Han pekar på att mobbning är ett gruppfenomen där gruppens gemensamma aggression riktas mot en person. ”Heineman ser mobbning som en speciell form av gruppträck som han liknar vid ett ’... spel om att bli accepterad, med utfrysningen som insats.”²⁶ Oavsett vilken definition man

---

¹⁶ Evenshaug, Oddbjörn & Hallen, Dag (2001)

¹⁷ Janzon, Ulla-Britt & Sjöberg, Claes (1977) *Pedagogiskt drama*. Malmö: Liber

¹⁸ Skolverkets allmänna råd (2006) *Allmänna råd och kommentarer. För arbetet med att främja likabehandling och för att motverka diskriminering och annan kränkande behandling*. Stockholm: Skolverket, sid. 12.

¹⁹ Skolverkets allmänna råd (2009) *Allmänna råd och kommentarer. För att främja likabehandling och förebygga diskriminering, trakasserier och kränkande behandling*. Stockholm: Skolverket

²⁰ Skolverkets allmänna råd (2006)

²¹ Skolverkets allmänna råd (2009)

²² Olweus, Dan (1991) *Mobbning i skolan – vad vi vet och vad vi kan göra*. Stockholm: Liber AB, sid. 4.

²³ Olweus, Dan (1991) *Mobbning i skolan – vad vi vet och vad vi kan göra*. Stockholm: Liber AB

²⁴ Skolverkets rapport 326 (2009) *Diskriminerad, trakasserad, kränkt?* Stockholm: Skolverket

²⁵ Persson, Anders (2003) *Social kompetens När individen, de andra och samhällets möts*. Lund: Studentlitteratur

²⁶ Daneback, Kristian., Eriksson, Björn., Flygare, Erik & Lindberg, Odd (2002) *Skolan – En arena för mobbning: en forskningsöversikt och diskussion kring mobbning i skolan*. Kalmar: Skolverket

ansluter sig till kan mobbning förekomma då en eller flera personer utsätter andra för kränkande behandling.²⁷

Det finns fyra kategorier av mobbning: första kategorin är den *fysiska* där till exempel slag, sparkar, knuffar, sabotage och förföljelse kan ske. Den andra är den *psykiska* som innefattar elaka miner, gester, utfrysning, suckar, blickar, att ignorera eller undvika. Den tredje kategorin kallas för den *verbala* vilken står för skällsord, skvaller, rykten, förtal och att retas. Den fjärde och sista kategorin som är *text och bild* innehåller att skriva kränkande brev, lappar, e-post, sms, mms och videofilmer.²⁸

Trakasserier och diskriminering

Kränkande behandling som trakasserier innebär ett handlande där någons värdighet kränks, vilket kopplas ihop med någon av diskrimineringsgrunderna: kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller trosuppfattning, funktionshinder, sexuell läggning eller ålder. I skolan innebär diskriminering att en elev eller ett barn missgynnas av huvudmannen eller personalen. Missgynnandet förutsätter att det finns någon form av makt hos den som diskriminerar. Därav kan inte elever diskriminera varandra i juridisk bemärkelse. Även diskrimineringen ska ha ett samband med någon av diskrimineringsgrunderna.²⁹

Stress

Stress innebär en påfrestning på kroppen vilken kan orsakas av en mängd olika faktorer och detta kan leda till spänning. Stress uppstår när kraven ställs högre än individens förmåga. Det uppstår en form av stressreaktion som kan vara både positiv och negativ. Reaktionen avgörs av hur balansen är mellan krav och förmåga. En positiv stressreaktion kan vara en utmaningskänsla medan en negativ stressreaktion kan leda till hjälplöshetskänsla.³⁰ Föräldrars engagemang för sina barn i skolan kan leda till både positiva och negativa känslor. Antingen känner sig eleven i fråga trygg och uppmuntrad i sitt skolarbete, eller kan han eller hon känna press över att prestationen ska vara så bra som möjlig.³¹ Skolan är den främsta orsaken till att barn och ungdomar stressar. Bidragande orsaker till detta är mycket läxor, ingen lugn och ro i klassrummet, konflikter, bråk och hårda ord. Detta är en del av många elevers vardag och det kan skapa otrygghet.³² När barn upplever stress är det vuxnas ansvar att hjälpa dem men när de blir stora får de själva överta det ansvaret. Det är av stor vikt att pedagoger tidigt lär barnen att använda sig av olika avslappningstekniker så att de får in den vanan. Och när barnen växer upp och blir större kan de själva jobba med att få bort den eventuella stress de upplever.³³

Trygg i skolan

Gunilla Wahlström³⁴ som är lärare har arbetat mycket med fokus på barnet i skolan utifrån en helhetssyn. Syftet är att hjälpa barnen med att hitta sin identitet, öka sitt självförtroende och

---

²⁷ Persson (2003)

²⁸ Friends Idrott & Lindgren, Kalle (2008) *Friends – Inspiration för barn och ungdomsledare*. Göteborg

²⁹ Skolverkets allmänna råd (2009)

³⁰ Rydqvist, Lars-Göran & Winroth, Jan (2002) *Idrott, friskvård, hälsa & hälsopromotion*. Farsta: SISU Idrottsböcker AB

³¹ Danielson, Mia & Marklund, Ulla (2002)

³² Barnombudsmannens rapport BR2004:03. *Barn och unga berättar om stress. Resultat från Barnombudsmannens undersökning från kontaktklasserna, våren 2003*. Stockholm

³³ Gottberg, Maria-Pia (2007) *SOCIAL och EMOTIONELL träning för alla barn – en praktisk handbok för skolan, förskolan och föräldrar*. Jönköping: Brain Books AB

³⁴ Wahlström, Gunilla O (1993) *Gruppen som grogrund*. Stockholm: Liber Utbildning AB

känna trygghet i en tolerant och accepterande miljö. I de pedagogiska uppgifterna lägger man grunden för möjlighet till inläring hos barnet genom att hjälpa det till en sund och stark självkänsla.³⁵ Wahlström menar att:

Om barnet har fått en tydlig bild av sig själv och kan tycka om den bilden, om det tror på sin egen förmåga, och upplever sin situation i skolan som trygg, dvs. det känner att det är tillåtet att misslyckas, då kan barnet använda hela sin kapacitet till inläring.³⁶

Wahlström påpekar att i skolan är det viktigt att vi ser till barnens behov och att vi som pedagoger vet vad syftet är med vår verksamhet. Hon menar att barn borde få uppleva en miljö där de kan vara helt trygga, både i skolan och hemma.³⁷ Wahlström har gjort en lista om vad det innebär med att vara helt trygg:

- att jag vågar hävda min åsikt, även om den inte delas med någon annan
- att jag vågar vara med och bestämma, ta ansvar och stå för mina beslut
- att jag vågar pröva nya saker, även om jag inte är säker på att lyckas
- att jag vågar vara mig själv till det yttre och inre
- att jag vågar bejaka det som är bra hos mig själv och acceptera det som är mindre bra
- att jag vågar lyckas (det kan vara riskabelt i vissa grupper)
- att jag vågar hävda mina önskningar och behov i min grupp
- att jag är generös mot andra och gör dem och mig själv synliga
- att jag inte upplever avvikande åsikter som hotfulla³⁸

Wahlström anser att pedagoger kan skapa miljöer som är trygga för barnen och samtidigt hela tiden analysera det som görs i skolan. Vidare menar Wahlström att i en klass finns det flera gruppkonstellationer och i de grupperna är det viktigt att eleverna får lära sig att stötta varandra och stärka sitt självförtroende. Detta ska leda till att skolarbetet blir motiverande. Wahlström menar att ju bättre positivt klimat och trivsel desto bättre gynnas elevernas inläring och samarbete.³⁹

Styrdokument

För att få en god miljö för utveckling och lärande står det i Lpo -94 att:

Eleven skall i skolan möta respekt för sin person och sitt arbete. Skolan skall sträva efter att vara en levande social gemenskap som ger trygghet och vilja och lust att lära. Skolan verkar i en omgivning med många kunskapskällor. Strävningen skall vara att skapa de bästa samlade betingelserna för elevernas bildning, tänkande och kunskapsutveckling. Personlig trygghet och självkänsla grundläggs i hemmet, men även skolan har en viktig roll därvidlag. Varje elev har rätt att i skolan få utvecklas, känna växandets glädje och få erfara den tillfredsställelse som det ger att göra framsteg och övervinna svårigheter.⁴⁰

I Lpo -94 står det också att: ”Ingen skall i skolan utsättas för diskriminering på grund av kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning eller funktionshinder eller för annan kränkande behandling. Tendenser till trakasserier och annan kränkande behandling skall aktivt motverkas”.⁴¹ Skolans mål är att sträva mot att alla elever ska känna

---

³⁵ Wahlström, Gunilla O (1993)

³⁶ Wahlström, Gunilla O (1993) *Gruppen som grogrund*. Stockholm: Liber Utbildning AB, s. 8.

³⁷ Wahlström, Gunilla O (1993)

³⁸ Wahlström, Gunilla O (1993) *Gruppen som grogrund*. Stockholm: Liber Utbildning AB, s. 20-21.

³⁹ Wahlström, Gunilla O (1993)

⁴⁰ Skolverket (1994) *Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet Lpo 94*, s.7.

⁴¹ Skolverket (1994) *Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet Lpo 94*, s.3.

trygghet, lära sig att ta hänsyn och visa respekt i samspel med andra. Eleverna ska även uppmuntras till att ta avstånd från att utsätta människor för förtryck och kränkande behandling.⁴²

Förebyggande metoder och arbetsätt

SET – Social, emotionell träning

SET står för social och emotionell träning vars syfte är att utveckla elevers sociala och emotionella förmågor. För att barn ska fungera och må bättre, både individuellt och i grupp, bör man jobba strukturerat med SET. Träningen ökar elevernas möjligheter att kunna fatta bra beslut, hantera problem och konflikter och förstå konsekvenserna av sitt eget och andras handlande. Om detta uppnås hos eleverna ökar deras förmåga att tillgodogöra sig undervisningen i skolan. Trivseln kan då öka och mobbningen minska.⁴³

SET- programmet är utvecklat i Sverige men grundas på liknande amerikanska kognitiva beteendemetoder. SET vänder sig till elever i förskolan och grundskolan. Programmet består av 399 övningar som är fördelade på fem moment. I de fem momenten finns det olika övningar som syftar till att lära elever att hantera sina känslor, öka sin självkänedom, motivation, empati och sociala kompetens.⁴⁴ För att ” [...] när vi känner, varför vi ’känner som vi känner’ och hur vi kan hantera det på ett ändamålsenligt sätt, mår och fungerar vi bättre än om vi låter starka känsloutbrott styra oss”.⁴⁵ Upp till skolår 6 är SET schemalagt två gånger per vecka och därefter en gång per vecka. SET- övningarna genomförs klassvis under lärarens ledning. Övningarna ska dock inte bara genomföras i klassen utan eleverna ska även öva utanför skolan.⁴⁶

Likabehandlingsplan

En likabehandlingsplan är en plan mot diskriminering och kränkande behandling. En lokal likabehandlingsplan ska finnas på varje skola. Det står i Skolverkets Allmänna Råd att: ”Arbetet med att *främja* likabehandling och *förebygga* diskriminering, trakasserier och kränkande behandling ska, tillsammans med rutinerna för det *åtgärdande* arbetet (upptäcka, utreda och åtgärda) återspeglas i en *plan mot diskriminering och kränkande behandling*”.⁴⁷ Skolans skyldighet är att arbeta aktivt för att förebygga diskriminering och kränkningar av barn och elever. Likabehandlingsplanens syfte är att främja elevers lika rättigheter oavsett kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning eller funktionshinder.⁴⁸

En likabehandlingsplan ska innehålla:

- en beskrivning av verksamhetens långsiktiga mål och insatserna för det främjande arbetet
- de slutsatser som kan dras av kartläggningarna om situationen i verksamheten,

---

⁴² Skolverket (1994)

⁴³ Gottberg, Maria-Pia (2007) *SOCIAL och EMOTIONELL träning för alla barn – en praktisk handbok för skolan, förskolan och föräldrar*. Jönköping: Brain Books AB

⁴⁴ Socialstyrelsen (2009-11-18) *Social och emotionell träning – (SET)*

⁴⁵ Gottberg, Maria-Pia (2007) *SOCIAL och EMOTIONELL träning för alla barn – en praktisk handbok för skolan, förskolan och föräldrar*. Jönköping: Brain Books AB, s. 17.

⁴⁶ Socialstyrelsen (2009-11-18)

⁴⁷ Skolverkets allmänna råd (2009) *Allmänna råd och kommentarer. För att främja likabehandling och förebygga diskriminering, trakasserier och kränkande behandling*. Stockholm: Skolverket, s.10.

⁴⁸ Skolverket (2008) *Förebygga diskriminering - främja likabehandling . En handledning för att arbeta med en likabehandlingsplan*. Stockholm: Skolverket

- konkreta mål för och beskrivningar av de insatser som ska genomföras under året för att förebygga diskriminering, trakasserier och kränkande behandling samt en ansvarsfördelning för detta,
- tydliga rutiner för akuta och uppföljande åtgärder avseende inträffade kränkningar och hur dessa ska dokumenteras, samt
- en beskrivning av hur barn och elever har varit delaktiga i arbetet med att ta fram planerna.⁴⁹

Vid framställningen av likabehandlingsplanen, som ska ses över och förbättras för varje år, bör eleverna vara med. Likabehandlingsplanen är menad att involvera alla (elever, lärare och annan skolpersonal) som har med skolan att göra.⁵⁰

Kamratstödjare

En allt vanligare modell för att upptäcka och motarbeta mobbning är användandet av kamratstödjare. Stiftelsen Friends utbildar skolor och elever till att bli kamratstödjare. Deras syfte är att minska mobbning och kränkande behandling i samhället.⁵¹ Man kan säga att kamratstödjarna fungerar som skolans ögon och öron. Att vara kamratstödjare är frivilligt och deras uppgift är att befinna sig på platser såsom på skolgården, i uppehållsrum, i matsalen och i biblioteket där eleverna vistas och övervaka vad som händer. Om de skulle se något rapporterar de till mobbningsteamet som tar hand om problemet.⁵² En av kamratstödjarnas viktigaste uppgifter är ”att vara den aktive kompisen som ser och som bryr sig”.⁵³

Syfte

Då flera forskningar visar på att skoltrivsel minskar med elevernas stigande ålder är vårt syfte att undersöka vad elever och lärare anser om begreppet skoltrivsel.

Frågeställningar

- Hur uppfattar elever och lärare begreppet skoltrivsel?
- Hur skapar elever och lärare tillsammans en trivsamt skolmiljö?

Metod

I metoddelen redovisas fem delar. Första delen handlar om urval, där vi beskriver och motiverar val av skola och intervjupersoner. I andra delen beskrivs datainsamlingsmetoden. I den tredje delen, procedur, redogör vi för hur vi gick tillväga för att genomföra undersökningen. I fjärde delen av metoden beskrivs dataanalysen i detalj och i den femte delen tas de etiska riktlinjerna upp, som vi har följt.

Urval

Undersökningen gjordes på en grundskola i en mellanstor stad i södra Sverige där vi valde att göra en kvalitativ undersökning av vårt problemområde. Motiveringen till de utvalda lärarna

⁴⁹ Skolverkets Allmänna Råd (2009) *Allmänna råd och kommentarer. För att främja likabehandling och förebygga diskriminering, trakasserier och kränkande behandling*. Stockholm: Skolverket, s.25.

⁵⁰ Skolverket (2008)

⁵¹ Stiftelsen Friends (2009-11-18) *Friends arbete*.

⁵² Höistad, Gunnar (1994) *Mobbning: En bok om att förebygga, upptäcka och stoppa mobbning*. Stockholm: Informationsförlaget

⁵³ Höistad, Gunnar (1994) *Mobbning: En bok om att förebygga, upptäcka och stoppa mobbning*. Stockholm: Informationsförlaget, s.121.

på den valda skolan är att vi gjorde ett subjektivt urval. Denscombe menar att det ger den mest värdefulla datan i hänsyn till studien då den baseras på forskarnas tidigare kännedom av intervjupersonerna.⁵⁴

I och med de tidigare forskningarna som undersökte bland annat åldrarna 11 och 15 var det naturligt för oss att urvalet skulle vara årskurs 5 och 9. Lärarna som intervjuades är lärare till dessa elever.

Gruppintervjuerna med eleverna gjordes i två klasser i årskurs 5 och två klasser i årskurs 9. De gjordes i grupper om fyra, två flickor och två pojkar, där vi valde eleverna efter de insamlade medgivandebreven vi skickade ut till femmorna. Vi valde ut eleverna genom att dra namn från breven. Vi drog även ut några reserver ifall de som blev utvalda inte ville vara med. Då det är krav på frivillighet utgick vi från *ändamålsenligt urval*⁵⁵. Niorna valdes ut genom handuppräkning av de frivilliga där de två första av varje kön fick delta. Anledningen till att vi valde att ha båda könen representerade var för att vi ville ha en blandning, trots att syftet inte var att göra skillnader mellan dem.

Datainsamlingsmetod

Då vår studie syftar till att undersöka hur elever och lärare uppfattar skoltrivsel menar vi att en kvalitativ undersökningsmetod lämpar sig bäst. Eftersom att skoltrivsel uppfattas olika av olika människor är det svårt att generalisera datan. Därför valde vi att utföra kvalitativa gruppintervjuer med elever och kvalitativa enskilda intervjuer med lärare.

Målet med gruppintervjuerna var att få ökad förståelse genom elevernas egna upplevelser och erfarenheter. Målet var även att få eleverna att själva skapa diskussioner med varandra där de vågar stå för vad de tycker och känner. Intervjuerna med lärarna valde vi att göra enskilda därför att vi ville få en bild av hur de själva uppfattar skoltrivsel genom våra frågor.

Gruppintervjuerna skulle ha haft hög grad av standardisering och vara ostrukturerade. Men eftersom några av de yngre eleverna inte deltog så mycket i diskussionerna ledde det till att vi var tvungna att ställa följdfrågor så att de vågade delta mer i diskussionen. Alltså blev det en lägre grad av standardisering än vad vi hade önskat, även fast vi ställde frågorna i exakt samma ordning till alla intervjupersoner.⁵⁶ Då vi hade samma frågor till både femmorna och niorna blev det att vi fick förenkla vissa av dem till femmorna. Vi läste upp originalfrågorna först och sedan förenklade vi de frågor som de inte förstod. För att se vilka frågor det gäller, se bilaga 2.

Med lärarna kunde vi uppnå en hög grad av standardisering och ostrukturerade intervjuer. Då intervjuerna skulle jämföras med varandra var det av stor vikt att vi använde oss av en standardiserad intervjuform. Den ostrukturerade formen innebar att våra intervjupersoner fick fritt utrymme för att diskutera frågorna.⁵⁷ Syftet med våra kvalitativa intervjuer "[...] är att upptäcka och identifiera egenskaper och beskaffenheten hos något, t.ex. den intervjuades livsvärld eller uppfattningar om något fenomen".⁵⁸

---

⁵⁴ Denscombe, Martyn (2004) *Forskningshandboken – för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur

⁵⁵ Kvale, Steinar (1997) *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur

⁵⁶ Davidson, Bo & Patel, Runa (2003) *Forskningsmetodikens grunder. Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur

⁵⁷ Ibid.

⁵⁸ Davidson, Bo., & Patel, Runa (2003) *Forskningsmetodikens grunder. Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur, sid.78.

I tidigare forskning framkom teman: trivsel, trygghet, stöd och hjälp samt stress. Dessa teman använde vi oss av när vi operationaliserade våra frågeställningar och sammanställde våra intervjuguider.

Procedur

När vårt urval var färdigställt kontaktade vi skolan via e-post där vi presenterade oss och vårt examensarbete. I första e-posten vi skickade, skrev vi i stora drag vad arbetet skulle handla om, vilka urval vi hade tänkt oss och varför vi gjorde de valen, att det var frivilligt, vilka tider som skulle passa för samtliga intervjuer och cirkatider för längden av intervjuerna. Efter några e-postkorrespondenser och telefonsamtal bokade vi in tider med både lärare och elever. Lärarna meddelade vidare till eleverna att vi skulle komma och intervju dem i grupper.

Samtliga intervjuer spelades in på en bandspelare. En av oss höll i intervjun och den andra antecknade. Detta gjorde vi i alla intervjuer för att få högre reliabilitet⁵⁹. Första dagen intervjuade vi en femma och en nia, samt tre lärare. Den första läraren intervjuade vi i ett litet grupprum som läraren själv valde, där vi satt runt ett bord. I den första femman deltog alla fyra elever och likadant i den första nian. Eleverna intervjuades i personalrummet där vi satt i soffor runt ett bord. Efter de två första elevintervjuerna intervjuade vi deras lärare i samma lokal. Andra dagen gjorde vi intervjuer med den fjärde läraren och därefter eleverna från hennes klass. Båda intervjuerna utfördes i slöjdsalen. Vi satt runt ett bord på höga stolar. I elevgruppen blev det ett bortfall på en pojke. Orsaken till det var tidsbrist. Vi visste inte om detta och därför kunde ingen reserv ersätta honom. Tredje dagen intervjuade vi den andra femman. Det gjordes i ett grupprum i anslutning till deras klassrum. Vi satt även där runt ett bord på höga stolar. För att lätta upp stämningen i alla elevintervjuer hade vi med oss pepparkakor och julmust. Det gjorde att eleverna slappnade av och inte kände att det var pinsamt eller obekvämt.

Dataanalys

I kvalitativa intervjuer är det svårt att uppnå en hög reliabilitet då det är svårt att mäta människors uppfattningar, erfarenheter och tankar.⁶⁰ Men eftersom vi hade öppna frågor till våra informanter fick de större utrymme att svara på frågorna vilket är en förutsättning för att de kvalitativa intervjuerna ska få en så hög reliabilitet som möjligt. Efter transkriberingen av ljudupptagningarna jämförde vi dem med varandra flera gånger för att få så hög reliabilitet som möjligt. Vi jämförde även med anteckningarna som gjordes under intervjuerna, eftersom det ibland kunde vara svårt att höra allt på inspelningarna.

Forskningsetik

Vad gäller de fyra kraven inom Vetenskapsrådets forskningsetiska principer⁶¹ kommer den insamlade datan för intervjuerna att behandlas förtroligt. Det första kravet, informationskravet, innebär att forskaren ska informera de berörda om examensarbets syfte. Det har vi gjort genom att kontakta våra informanter i god tid. Samtyckeskravet innebär att deltagarna själva får bestämma över sin medverkan. Innan urvalet skulle väljas ut fick våra informanter veta att deltagandet var frivilligt. Konfidentialitetskravet innebär att uppgifter om informanterna ska hanteras på ett sätt som gör att obehöriga inte kan ta del av dem. Det har vi uppnått genom att inte låta andra personer lyssna på de inspelade banden när vi transkriberade. Vi har även använt oss av fiktiva namn i examensarbetet för att inte peka ut

---

⁵⁹ Davidson, Bo & Patel, Runa (2003)

⁶⁰ Ibid.

⁶¹ Vetenskapsrådet (2009-11-17) *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning.*

någon person. Det sista kravet, nyttjandekravet, betyder att insamlade uppgifter om enskilda personer endast får användas för forskningsändamål och det har vi gjort.

Då vårt syfte med arbetet har förändrats under tiden har det medfört ett problem. När vi lämnade ut medgivandebrev till föräldrarna i årskurs 5 hade vi andra frågeställningar och meningen var att de skulle få delta i en enkätundersökning. Se bilaga 1. Efter diskussioner kom vi fram till att vi inte kunde använda oss utav de besvarade enkäterna och bestämde oss istället för att utföra kvalitativa gruppintervjuer. I och med att vi då redan hade skickat ut ett medgivandebrev hörde vi med respektive lärare om vi behövde skicka ut ännu ett. Vi kom överrens om att vi inte behövde det, eftersom de elever som deltog i enkätundersökningen även kunde delta i intervjuerna. När det gäller årskurs 9 behövde vi inte konstruera ett medgivandebrev då de vi intervjuade hade fyllt 15 år.

Resultatredovisning

I följande resultat redovisas elevernas och lärarnas uppfattningar i olika kategorier, som utgår från utsagorna, där vi även kommer att styrka en del av uppfattningarna med citat. Citaten är kursiverade för att göra dem tydligare. För att se intervjufrågorna se bilaga 2 och 3.

Av etiska skäl har vi valt att använda oss av fiktiva namn på både eleverna och lärarna. För att förstå vilken elevgrupp vi skriver om har vi namngett grupperna med: A-gruppen, B-gruppen, C-gruppen och D-gruppen. Konstruktionen av grupperna och namnen ser ut på följande sätt:

<i>Grupper och namn</i>	<i>Tillhörande lärare</i>
A-gruppen, år 5: Alva, Agnes, Adam, Arvid	Anita
B-gruppen, år 5: Bea, Boel, Billy, Björn	Birgitta
C-gruppen, år 9: Cornelia, Cajsja, Christian, Claes	Catarina
D-gruppen, år 9: Daniella, Denise, Daniel	Doris

Översikt av kategorierna

Huvudkategorier	Underkategorier
Trygghet skapar trivsel	
	Trygga elever
	Trivas i skolan
	Likabehandlingsplan – vad är det?
I klassrummet	
	Skolarbete
	Hur eleverna hinner med sitt skolarbete
	Samarbete i klassen
	Elevernas koncentration
	Lärarnas engagemang
	Tiden räcker inte till
	Föräldrarnas engagemang
Rasterna – skoltrivsel- och skolortrivselstunden	

Trygghet skapar trivsel

Trygga elever

Alla grupper upplever att de känner sig trygga och de trivs och har det bra på skolan. Eleverna vill även att de ska kunna lita på sina lärare om de säger någonting i förtroende till dem. *Alltså, det viktiga är att man trivs och om man känner sig trygg så ska man inte behöva göra sig till på ett speciellt sätt.*

För att vara trygg menar Anita att man ska kunna gå till skolan utan att ha ont i magen. Man ska veta att om någonting skulle hända tas det upp direkt.

[...] att man har som barn en person som bryr sig, som ser dig [...] När man går till skolan, ska man känna att det är kul att gå dit även om det inte är kul med alla ämnen. Men att man känner att det är roligt att träffa kompisar och man inte ska ha något att oroa sig för.

Birgitta definierar trygg som motsatsen till oro, man ska inte känna sig orolig. Catarina och Doris menar att man ska kunna gå till skolan och vara sig själv hela dagen utan att behöva höra kommentarer eller vara rädd för att någon ska ge sig på en kroppsligen. Catarina menar också att om eleverna har sina kompisar runt sig är de trygga.

När det gäller vad lärarna kan göra för att eleverna ska känna sig trygga på sin skola, tycker alla intervjugrupperna att de känner sig trygga för de vet att om någonting händer, exempelvis om någon blir mobbad, finns lärarna där och håller koll. De tycker även att lärarna är sociala och bryr sig om eleverna och inte bara om skolarbetet. Denise anser att om någon är utanför bör lärarna prata med den personen. [...] *Alltså så, om jag var utanför så skulle jag vilja att nån, i alla fall nån, skulle hjälpa mig, en lärare eller förälder. Det kvittar vem det är, bara det är nån som kommer fram till mig.*

Vad lärarna själva tror att de kan göra för att eleverna ska känna sig trygga i skolan anser Anita och Birgitta att lärarna ska vara tydliga gentemot eleverna med var de finns någonstans om någonting skulle hända, vilka regler som gäller och om eleverna frågar något ska de få samma budskap av alla lärare. Om det uppstår konflikter ska lärarna vara till hands om eleverna behöver hjälp att lösa situationen. Catarina vill vara ute mer på rasterna för att eleverna ska känna sig trygga. Samtidigt menar hon på att det inte alltid finns tid att göra det. Hon tycker att det är en stressituation för de vuxna och hon vill gärna ha den tiden, att kunna sätta sig ner och prata med eleverna. Doris ser till gruppen, där hon försöker se hur eleverna är gentemot varandra. Om Doris ser något tar hon alltid upp det med klassläraren, som får ta reda på vad som har hänt. *Det tror jag är en bit på vägen att om alla från olika håll tittar på samma sak så tror jag att man kan se problemen. Inte alla men...*

För att eleverna ska känna sig trygga på skolan, anser alla grupper att man ska vara snäll mot både yngre och äldre elever. *Alla kan vara med varandra och så det inte blir några gäng... man ska vara som man vill att andra ska vara mot en.*

Lärarna tycker att eleverna ska vara mer duktiga på att hjälpa varandra om de ser att någon blir utsatt. De tycker även att kamratstödjare är bra att ha även om det inte är en lätt uppgift för eleverna. Catarina menar att det inte är lätt för en 15-åring att gå och sätta sig hos någon som ser ensam ut. Även om hon inte vill att kamratstödjarna ska bära på en massa problem, är det ändå ett sätt för skolan att få reda på vad som händer runt omkring och hålla koll på läget.

Alla grupper tycker att om man har någon form av problem kan de vända sig till kompisar, föräldrar, lärare, psykolog eller annan vuxen som de kan lita på. Samtidigt tycker Alva att det beror på vilket problem man har och utifrån det väljer vem man vill prata med, *det beror på vilka problem man har*. Cornelia hävdar att om problemen är större ska man hålla dem för sig själv för att det är själviskt att överlåta sina problem till någon annan.

Alla lärare tror att eleverna vänder sig till skolsköterskan, specialpedagogen, kuratorn och mentorn. Catarina tror dock att eleverna går till sina föräldrar i första hand. Anita påpekar också att de har ett väl fungerande elevvårdshälsoteam så det finns många vägar att gå om eleverna vill prata med någon. Birgitta tror att eleverna upplever att skolsköterskan och specialpedagogen har mer tid för dem, men att de flesta vänder sig till skolsköterskan för hon är en trygg person som de har känt i många år.

Alla elever menar att man ska stå för sin åsikt och att de för det mesta vågar göra det. Daniella tycker dock: *Nästan alltid, det beror på vilken åsikt man har... man kanske inte vill att alla ska veta.*

Anita och Birgitta tycker att alla deras elever får komma till tals, för allas åsikter är lika viktiga. Och har de en åsikt ska de stå för den men även kunna motivera sin åsikt. Catarina och Doris tycker att de har ett öppet klimat och därför vågar de flesta säga vad de tycker. Samtidigt menar de att det finns blyga elever i deras klasser men Doris påstår att det kan lösas på olika sätt, genom att ha smågrupper när de arbetar med SET där alla får komma till tals. Hon påpekar att det kan bli väldigt pratigt med 28 elever och då kan det vara svårt för de blyga eleverna att få en chans att yttra sig.

Trivas i skolan

A-gruppen tycker att det viktigaste för att man ska trivas i skolan är att det ska vara kul. De ska ha roligt på lektionerna där man gör något roligt med ämnena. De vill också kunna känna sig trygga för att trivas, som till exempel att lärarna hjälper eleverna i jobbiga situationer. Alla elever tycker det är viktigt att ha bra kompisar och bra lärare som är snälla.

För att Anita och hennes elever ska trivas tillsammans ska de ha roligt och de ska kunna ge och ta. Deras måtto är att: ”för att få någonting måste man ge något”. Viktigast för Birgitta är att hon ska trivas med sina elever, där hon kan vara lärare och inte psykolog även fast hon till en viss del är det. Hon vill också att eleverna ska må så pass bra att de får en normal skola tillsammans. För att Catarina ska trivas med sina elever tycker hon det är viktigt att de kan lita på varandra och att eleverna vet att hon finns där för dem. Doris tycker att det ska vara trevligt tillsammans med sina elever där de kan skoja med varandra och att det ska vara avslappnat. *Det viktigaste är inte resultatet tycker jag. Alltså det är viktigt men det viktigaste är trivseln och har man trivsel så har man resultatet. [...] först måste man trivas och sen kommer allt det andra.*

Alla grupper tycker att det är viktigt att trivas i klassen. För att skapa trivsel i klasserna är det viktigt att alla samarbetar och de tycker att de ska vara snälla mot varandra och ingen ska känna sig utanför. För att skapa trivsel hittar de även på saker tillsammans. *Man är ju i skolan så mycket... liksom man kan ju inte gå dit och inte trivas, då blir det jättejobbigt.* D-gruppen anser däremot inte att de behöver göra någonting tillsammans för att trivas eftersom de har känt varandra så länge.

Anita tycker att man ska varva vardagen med roliga saker så att hon och hennes elever har någonting att se framemot. För att trivas i klassen tycker Birgitta att man inte ska glömma bort att berömma sina elever. Hon vill att de själva ska känna att de går i en bra klass.

Alltså att man ser positiva grejer, att man istället berömmar de bitarna som får dem att gå hem och säga om man får frågan om man går i en bra eller dålig klass, så vill jag att de ska automatiskt svara ”jag går i en jättebra klass för det säger min fröken”.

Catarina anser att eleverna alltid ska vara delaktiga i skolarbetet där frågor om skoltrivsel tas upp. Eleverna ska förstå varför de gör vissa saker och varför det är viktigt att trivas tillsammans i en klass. Doris menar att de har en väldigt trivsamt atmosfär vilket gör att de inte behöver göra så mycket för att det ska fungera i klassen.

För att Anita ska trivas i skolan vill hon känna att det ska vara kul att gå dit, att hon har kollegor som hon kan prata med. Hon vill ha en bra ledning som stöttar henne om någonting skulle hända.

[...] precis som barnen har en, hoppas jag, bra ledning, så vill jag också ha en bra ledning som stöttar mig om det händer någonting som inte alltid står på barnens sida eller föräldrarnas sida ska jag säga. Utan att man kan få lov att visa sin professionalitet.

Birgitta trivs på skolan om hon får komma dit och känna att hon får göra det hon tycker bäst om, att lära ut. Hon vill även ha kollegor som hon kan samarbeta med och hon vill ha så pass mycket tid att hon hinner med sina arbetsuppgifter. Catarina trivs i skolan och i sin klass för att eleverna är positiva. Hon och eleverna kommer bra överens och hon ser att de är kompisar med varandra, tar eget ansvar och arbetar med sina uppgifter. Doris trivs bra på skolan, *jag ska ju vilja gå till jobbet och jag ska trivas både på rasten och på lektionerna med både elever och kollegor. Och gör jag det så är jag ju trygg tycker jag.*

Alla grupper trivs bra med sina lärare för att de är duktiga, snälla, förklarar så att de förstår. Dock anser C-gruppen att de lärare de har känt längst trivs de mest med. De känner att de vet var de har sina lärare. *Jag tycker vi har bra lärare, alltså de bryr sig ändå liksom vad vi får för betyg och de vill verkligen att det ska gå bra för oss.* Samtidigt tycker D-gruppen att vissa lärare fungerar bättre än andra beroende på vilken personlighet de har. De menar att några lärare exempelvis inte tål när det är stökigt i klassrummet och då fungerar vissa elever och vissa lärare inte ihop.

Sammantaget för alla grupperna känns det bra att gå till skolan. *För att det är roligt och för att man har sina kompisar där.* I A-gruppen kom det även fram att det känns bra att gå till skolan för att man inte blir utsatt för mobbning. Det framkom också att vissa dagar mår de bättre än andra och då är det roligare att gå dit. *Alltså, man känner sig trygg med att gå till skolan.*

Likabehandlingsplan – vad är det?

Den enda gruppen av de intervjuade som vet vad en likabehandlingsplan är för något är C-gruppen. De berättade att de har gått igenom den så många gånger och de vet att den innebär att utanförskap är någonting som ska behandlas. Däremot visste eleverna inte riktigt hur den används eftersom de inte har någon mobbning i klassen.

Anita menar att alla är delaktiga i skolans likabehandlingsplan och den har arbetats fram i olika grupper. Hon tycker att det är bra att den går igenom varje år eftersom den måste hållas ajour. Hon pratar med eleverna om vad likabehandlingsplanen innebär och vad som händer om någon blir kränkt. Birgitta säger att det står att man ska ta fram likabehandlingsplanen en gång om året och då vet man vad som står där. I och med att hon har arbetat på skolan i många år vet hon hur gången är. Eftersom den går igenom varje år vet hon vad som ska göras om något fall av till exempel mobbning sker. I Birgittas pedagogiska arbete med likabehandlingsplanen, använder hon sig av SET- programmet och då hoppas hon att planen syns om det till exempel uppstår konflikter. Birgitta medger att hon inte har involverat eleverna i likabehandlingsplanen, i de fyra punkterna⁶² som ska vara kända för alla. Hon har däremot tänkt att de ska gå igenom dem i samtalsgrupper. Catarina säger att likabehandlingsplanen alltid tas upp på föräldramöten och med eleverna för att de ska se bilden av vad som händer vid en incident. Hon menar att hon inte direkt diskuterar planen med eleverna utan hon försöker få med dem på ett eller annat sätt. Oavsett vilket ämne man har ska man alltid ha likabehandlingsplanen i bakhuvudet. Doris informerar föräldrarna om

---

⁶² Riktlinjer för verksamhetsområde [skolan]

- Vi arbetar för att alla ska visa hänsyn och respekt för varandra
- Vi arbetar för att ge alla en god arbetsmiljö med ett positivt klimat för lärande
- Vi arbetar för och mår om allas integritet och självförtroende
- Vi arbetar för att alla skall uppleva trygghet och ha goda relationer till samtliga på skolan

likabehandlingsplanen men hon arbetar inte så mycket praktiskt med den själv. Utan om det är något som har hänt skickar hon vidare det till specialpedagogen. *Alltså hela tiden när det är något så jobbar man ju med den men jag tänker ju inte på likabehandlingsplanen när jag gör någonting. Utan jag jobbar ju bara för att gruppen ska funka.*

I klassrummet

När det gäller klassrumsmiljön upplever majoriteten av eleverna att det varierar från dag till dag hur det är. *Det är ju så, det är inte samma varje dag. Vissa dagar så är det väl så här tyst och alla fokuserar och ibland så är man... så är det bara stimmigare kanske.* Däremot tyckte alla i B-gruppen att de alltid har det lugnt och skönt när de jobbar.

Anita tycker att hennes klass är trevlig, livlig och ganska pratig men eleverna är snälla mot varandra. Om de har något att berätta som har hänt tar de upp det direkt och försöker lösa det. Eleverna bryr sig om varandra på ett sätt som gör att de vågar visa sina känslor och det gör att de har ett bra klassrumsklimat. Catarina ser sin klass som lite pratig men det är ändå hanterbart eftersom hon vet att eleverna respekterar varandra.

Skolarbete

På frågan ”Hur upplever ni ert skolarbete?” svarade samtliga elever i årskurs 5 att de får all hjälp de behöver, både av lärare och av varandra. Eleverna i C-gruppen tycker att skolarbetet fungerar beroende på om det är stressigt i skolan eller inte. De menar att lärarna sätter in mycket arbete samtidigt, särskilt innan loven. *Då har man typ ingen energi över förutom till plugg.* När det gäller eventuell hjälp menar Cornelia att det är bra men att vissa lärare kan vara otydliga med vad eleverna ska kunna. Eleverna i D-gruppen tycker att skolarbetet fungerar bra och de tycker att de oftast får den hjälp de behöver. *Ibland är typ lärarna upptagna med att få tyst på de som pratar.*

Alla lärare anser att deras elever arbetar bra med sina skolarbeten, dock med några få avvikelser. Anita menar att hon har stor struktur på sina lektioner i och med att hon har några ”snurrpellar”, som hon uttryckte det. *När de är för pratiga så tystnar jag och så pratar vi om varför det ska vara tyst, varför det ska vara lugnt.* Hon har även ganska många genomgångar på tavlan för hon menar att ju tydligare hon är desto lättare är det för hennes elever att göra någonting och lyckas. Har de grupparbeten vet eleverna vad de ska göra och det fungerar bra. Anita menar även att ingen klass är den andra lik, så arbetet fungerar olika bra i olika klasser. Sammantaget tycker lärarna att eleverna tar ansvar, vill lära sig och göra bra ifrån sig, samtidigt menar Doris på att det alltid kan bli bättre.

HUR ELEVERNA HINNER MED SITT SKOLARBETE

Samtliga elever tycker att det känns jobbigt och stressigt inför prov eller arbeten. *Det blir typ som en klump i magen och man inte hinner med och så har man nästa grej till nästa prov.* C-gruppen anser att planering av sitt skolarbete är viktigt för att hinna med det, göra så mycket de kan i skolan för att slippa ta hem läxor och inte vänta till sista dagen. De påpekar även att om de pluggar på nätterna får de inte tillräckligt med sömn. Detta leder till att de blir okoncentrerade och det i sin tur kan leda till att de blir på dåligt humör.

Alla lärarna upplever att deras elever hinner med sitt skolarbete, med enstaka avvikelser. Båda lärarna för årskurs fem menar att de anpassar uppgifterna efter elevernas olikheter för att ingen ska halka efter. Specifikt för Anita är att om hon inte plockar ut det viktigaste ur varje ämne utifrån målen, hinner eleverna inte med allt som ska göras.

Samarbete i klassen

Samtliga elever anser att de tycker att samarbetet fungerar bra i klasserna. Det som utmärker samarbetet i D-gruppen är att de känner varandra så väl eftersom de har gått ihop i många år. Den enda avvikelserna var i A-gruppen var att de ibland inte kommer överens då vissa av eleverna bråkar och stör.

Anita och Birgitta anser att deras klasser är duktiga på att samarbeta och de kan jobba med ganska många. *Oftast tycker jag att de är duktiga på att samarbeta med varandra och inte bara med sina kompisar utan med de flesta.* Birgitta berättar att när hon fick sina elever i årskurs 4 var de inte lika duktiga på att samarbeta som de är nu. Hon menar att de kunde hånskratta åt varandra om någon sa något fel. När det gäller samarbetet i Catarinas klass vill eleverna oftast jobba i sina kompisgrupper. Då försöker lärarna göra nya grupper och även då fungerar samarbetet oftast bra. Av det Doris ser och vet, fungerar samarbetet i klassen jättebra. Hon berättar vidare att det är en klass där eleverna kramar varandra på rasterna och hjälper varandra på lektionerna. Hon poängterar att det inte är ofta man har en klass som är så helgjuten.

Elevers koncentration

När det gäller koncentrationen kan alla i A- och B-gruppen koncentrera sig, men ibland är det för stökigt men de får ändå någonting gjort på lektionerna. C-gruppen menar att de kan koncentrera sig på skolarbetet beroende på hur mycket de har sovit. De tycker också att de får någonting gjort på lektionerna, bara de själva tar initiativ. Eleverna i D-gruppen menar att de får någonting gjort, bara de är koncentrerade. De menar att om man vill så går det. *Alltså ibland... det beror på. Ibland är man inte så jättekoncentrerad.*

Lärarnas engagemang

A- och B-gruppen tror att lärarna vill att det ska gå bra för dem och de tror också att de bryr sig om eleverna. De känner att de får den hjälp de behöver. *De bryr sig om och hjälper en när de kan.* C- och D-gruppen upplever att deras lärare bryr sig om dem men att de bryr sig på olika sätt. C-grupperna menar att vissa lärare bara är i skolan för att göra sitt jobb och att andra lärare verkligen vill hjälpa dem. D-gruppen upplever att några lärare bara tjarar på dem.

Anita engagerar sig i sina elevers skolarbete genom att planera sin tid i så pass stor mängd att hon känner att hon är väl förberedd varje dag hon går till jobbet. Även fast Anita har många pärmar, använder hon inte dem så mycket då hon hela tiden skapar nya lektioner som görs i förhållande till mål och riktlinjer. Anita menar att det är ett stort arbete att planera varje dag efter arbetstid och hon känner att det tar mycket tid. Samtidigt väljer hon själv att sitta kvar länge för hon vill kunna behärska något fullt ut. Birgitta är engagerad i sina elevers skolarbete, på gruppnivå där hon försöker ha full koll på vad det är de ska göra enligt läroplanen och på att försöka lära eleverna det de ska kunna inför de nationella proven. Hon engagerar sig även i enskilda elever som har någon form av svårigheter. Detta gör hon genom att ge extra hjälp, antingen själv eller från någon annan vuxen på skolan som kan ge en-till-en undervisning som ibland krävs. Ibland räcker det med att peppa eleverna men det är inte alltid tillräckligt. Birgitta menar också att man ska engagera sig i lagom mängd när det gäller det sociala livet i klassen. Är hon för engagerad i till exempel konflikter kommer eleverna inte att lära sig själva hur de löser vissa saker. Däremot är hon gärna med och stöttar vid eventuella konflikter. Catarina hävdar att hon alltid är engagerad i sina elevers skolarbete där hon och kollegor tillsammans försöker hålla koll på hur det går för dem. För de elever som har svårt att nå målen försöker hon "pusha" på och prata enskilt med, även fast det ibland kan vara svårt att hinna med. Catarina tycker också att det är viktigt att eleverna känner att lärarna är där för dem och de kan komma om det är någonting. Doris som är mentor för D-gruppen är så

pass engagerad i deras skolarbete att när hon får reda på något särskilt från andra lärare pratar hon med den elev det berör. Förutom Doris engagemang i sina slöjdlektioner har hon även kontakt med föräldrar vid behov.

Tiden räcker inte till

Alla lärarna anser att deras tid inte räcker till för att hjälpa alla sina elever. Anita menar att i grunden är det allt annat som ligger utanför lektionerna som tar upp för mycket tid, så som planering, omdömen, betygskriterier och möten. Anita berättade att när hon gick ut Lärarhögskolan på 70-talet var det inte samma omtanke om barnen som det är idag. Till exempel om någon mår dåligt vill hon inte bara nonchalera eller negligera det utan ta tag i saken själv. För om eleven i fråga inte mår bra och inte känner sig trygg, kan det påverka inläringen. Eftersom Catarina har en klass på 28 elever känner hon att det är skönt att ha halvklass ibland då hon upplever att hon och eleverna hinner med mer. Även om Doris hade haft två tredjedelar av gruppen hade hon ändå haft för lite tid eftersom ju mer tid hon har, desto mer hjälp vill eleverna ha. *[...] skulle man ha mer tid så skulle man bara komma på fler saker som man skulle kunna göra. Så det spelar ingen roll hur mycket tid man än har så skulle den ändå aldrig räcka till [...].*

Föräldrarnas engagemang

Eleverna i A- och B-gruppen anser att deras föräldrar är engagerade men att de gör det mesta själva. Om de behöver hjälp får de det och föräldrarna förklarar så att de förstår. Föräldrarnas engagemang för eleverna i C-gruppen var olika stort. Hälften anser att de får mycket hjälp om de behöver det. Cornelia menar att föräldrarna tycker att det är upp till henne själv att göra det som ska göras, men att de hjälper till om det behövs. I D-gruppen upplevs det på samma sätt, att de får hjälp när de behöver det. Denise påpekar att hennes föräldrar bryr sig men att de inte direkt visar att de gör det. Hon menar att hon klarar det mesta själv och då inte behöver så mycket hjälp.

Rasterna – skoltrivsel- och skolotrivselstunden

Rasterna i A-gruppen upplevs av de flesta som roliga. Enda avvikelserna är att Adam tycker att rasterna är ganska tråkiga eftersom de andra eleverna leker på andra ställen. Då känner han sig ofta ensam. De flesta i gruppen märker att det finns någon slags utanförskap på skolan. Adam menar att man kan se det på de personer som är utanför. *[...] Jag ser ju på dem hur de uttrycker sig, hur de ser ut, att de känner sig utanför, de känner sig nerriktade och har ingen och vara med.* Eleverna i B-gruppen tycker att rasterna är bra och roliga och alla spelar fotboll tillsammans. Ingen av eleverna i denna grupp känner till om det förekommer utanförskap på skolan eftersom de tycker att alla är med. Hur eleverna i C-gruppen upplever rasterna är olika. Ibland är de roliga och ibland är de tråkiga. Christian tycker att de tramsar runt ibland men samtidigt tycker Cornelia att de inte går runt och leker som småbarn. Alla i gruppen menar att de gör allt möjligt på rasterna. De berättar att det har förekommit utanförskap i deras klass men att det är bättre nu för tiden, eftersom de känner en tillhörighet till gruppen. Även i D-gruppen tycker eleverna olika. Rasterna är för korta men ändå helt okej. De hävdar att det inte blir bråk och slagsmål som det kanske kan bli på andra skolor. Gruppen har inte märkt någon sorts utanförskap. *[...] Men vi vet ju inte vad som händer överallt. Det är bara där man är som man ser.*

Anita upplever att på rasterna är det där allting händer, hon menar att de är skoltrivsel- och skolotrivselstunden för många elever. När de har lektion sker det under kontrollerade former men på rasterna är det inte på samma sätt. Anita berättar vidare att lärarna på skolan är ute och

vaktar mesta delen av rasterna. Hon vet att det förekommer utanförskap på skolan, men hon vet inte om det är just mobbning. Oavsett vad som har hänt, tas det upp på elevvårdskonferenser, föräldrar ringer och berättar och de tar upp det i klassen med en gång. Anita poängterar att det är viktigt att vara uppmärksam, även på den dolda mobbningen. Om det är något hon lägger märke till på rasterna är det ofta ordet böj och eftersom de har nolltolerans på skolan tar de upp det direkt med eleverna. Hon menar att om någonting är på skoj kan det leda till allvar. Hon påstår också att lärarna är duktiga på att säga till om eleverna bråkar på skolgården. Birgitta upplever att rasterna är bättre nu för att eleverna är utomhus och gör någonting, exempelvis spelar fotboll tillsammans. Hon tror att det förekommer utanförskap på alla skolor och i alla klasser i olika grader. Till exempel att en elev kan vara dum i ena stunden och snäll i andra och den personen förstår inte att andra elever kanske inte vill leka tillsammans med den. Även fast den här personen är med i leken så är det för att ingen vågar säga nej. Som Birgitta uttryckte det kan man säga att den personen både är en mobbare och mobbad. Catarinas elever spenderar ofta rasterna inomhus och hon tycker att de ibland kan spåra ur då de springer runt och jagar varandra. Catarina känner till att det förekommer utanförskap på skolan, dock inte i hennes egen klass. Doris menar att när hon är ute som rastvakt kan det ibland vara något hon får ta tag i. Fast när det gäller hennes egna elever i årskurs 9 märker hon att utanförskap inte existerar. Doris trodde ett tag att det fanns en elev i hennes klass som var utanför, men efter att ha pratat med berörd elev om det visade det sig att fallet inte var så. Eleven uttryckte sig: ”jag är så annorlunda än de andra så det är helt okej att jag sitter för mig själv”. Och då menar Doris att man inte kan göra mycket mer. Hon berättar vidare att skolan har en mobbningsenkät som görs varje läsår och ibland kan det dyka upp något i dem. Utanförskap är inget direkt hon lägger märke till på rasterna men på deras senaste arbetslagmöte tog de upp att de ska försöka ta reda på var de ”oroliga hörnen” är någonstans. *Om det händer något, var händer det då [...] För det finns säkert hörnor som vi inte ser. Just för att det är så mycket ingångar och så [...].* Hon menar att det är till de ”oroliga hörnen” som rastvakterna också måste gå till.

Diskussion

Vårt syfte var att undersöka vad elever och lärare anser om skoltrivsel eftersom flera forskningar visar på att skoltrivsel minskar med åldern. Våra frågeställningar var: Hur uppfattar elever och lärare begreppet skoltrivsel? Hur skapar elever och lärare tillsammans en trivsam skolmiljö?

I resultatdiskussionen kommer vi att diskutera och analysera vårt resultat utifrån frågeställningarna och knyta ihop det med bakgrund, tidigare forskning och litteraturgenomgång. Vi har även delat in resultatdiskussionen i olika kategorier som vi har skapat utifrån resultatet.

Översikt av kategorierna

Kategorier
Så skapas trygghet
Varför SET?
Elevernas delaktighet i likabehandlingsplanen
Eleverna och lärarna trivs på skolan
Positivt klassrumsklimat?
Så skapas skoltrivsel
Elevernas upplevelser av sitt skolarbete
Bra samarbete
Så upplevs rasterna

Resultatdiskussion

I resultatet kunde vi se att alla elever vi intervjuade trivs i skolan och vi tror, precis som vi nämnde förut, att familjen är den viktigaste grunden för att en människa skall utvecklas positivt och må bra⁶³. I och med att majoriteten sa att de får den hjälp de behöver av sina föräldrar tolkar vi det som att de känner sig trygga.

Så skapas trygghet

Både elever och lärare är eniga om att det är viktigt att lärarna finns till oavsett om det handlar om skola eller privatliv. Samtidigt menar läraren Birgitta att man inte ska engagera sig för mycket i elevernas sociala liv. Hon anser att om man är för engagerad i till exempel konflikter vill hon att eleverna själva ska försöka lösa dem, men hon är ändå där ifall de behöver hennes hjälp. Jämfört med tidigare forskning⁶⁴ visade det sig att trygghet var viktigt men att det samtidigt förekom rädsla bland de yngre flickorna (årskurs 4-6), för andra barn och i viss mån

---

⁶³ Torbiörnsson, Anna (2002)

⁶⁴ Skolverkets rapport 256 (2004)

för någon lärare. Maslow menar att trygghet är ett grundläggande behov för att individen ska få en sund personlighetsutveckling⁶⁵.

Eftersom lärarna känner att deras tid inte räcker till för att finnas där för eleverna, på exempelvis rasterna, upplevs det som en stressfaktor. Rydqvist och Winroth menar att en negativ stressreaktion kan leda till hjälplöshetskänsla⁶⁶. Lärarna menar att de ibland skulle vilja sätta sig ner och prata med eleverna, oavsett om det har hänt någonting eller inte. Som det framkom i resultatet, vill Denise gärna att någon kommer fram till henne om hon skulle varit ensam. Det verkar som att både eleverna och lärarna är medvetna om vad de bör göra i situationer där någon elev är ensam. Men frågan är om de är medvetna om att de tycker likadant? Vi menar att det är viktigt att eleverna vet om att lärarna vill finnas där för dem. Lärarnas uppfattningar om vem de tror eleverna går till när de behöver prata, stämde överens med elevernas utsagor. Som lärare anser vi att det är viktigt att veta vem eller vilka eleverna kan vända sig till. Det menar vi att den undersökta skolan efterlever. Oavsett om en elev vill prata med någon eller inte, är det viktigaste att de vet att det finns någon på skolan som kan stötta och finnas till.

Både elever och lärare anser att för att man ska vara trygg ska man kunna gå till skolan och trivas där, man ska kunna vara sig själv och inte behöva oroa sig för någonting. De anser att kompisar bidrar till tryggheten och att det är en viktig del av elevernas skoldag. Janzon & Sjöberg⁶⁷ menar att varje individ ska kunna känna sig respekterad som person. För att kunna vara sig själv ska det vara tillåtet att göra bort sig utan att det spelar någon roll.

Eleverna menar även för att känna sig trygg i skolan vill de att man ska följa den gyllene regeln och de vill även ha bra relation till skolkamraterna och lärarna. Precis som lärarna anser, menar även Wahlström att det är viktigt att varje individ ska våga vara sig själv annars kan tryggheten leda till otrygghet⁶⁸. Lärarna tror också att kompisskapet är viktigt och att kamratstödjare kan vara något som gör att eleverna är trygga. För att återkoppla till litteraturgenomgången är kamratstödjarna⁶⁹ skolans ögon och öron. Samtidigt menar Catarina att vara kamratstödjare kanske inte alltid är en lätt uppgift, exempelvis att gå fram till en ensam person. Å ena sidan, om uppgiften inte upplevs lätt, är det inte meningen att kamratstödjaren ska gå och bära på de problem de ser utan de ska rapportera det till skolans mobbningsteam. Å andra sidan är kamratstödjarna något frivilligt och då bör eleverna veta vad det innebär och vad de ger sig in på. Det är lärarnas skyldighet att vara tydliga när de berättar hur det går till och vad eleverna kan bidra med genom att agera kamratstödjare.⁷⁰

Både elever och lärare är överens om vad som behövs göras för att bidra till en trygg skolmiljö. Detta är viktigt för då man vill skapa något tillsammans gäller det att ha samma uppfattningar för att det ska kunna genomföras och uppfyllas. Wahlström upplyser nämligen att det är pedagogerna som ska skapa miljöer som är trygga för barnen⁷¹.

Varför SET?

När det gäller hur elever kan uttrycka sina åsikter råder det delade meningar om. Vissa elever tycker att de kan göra det fullt ut och andra inte. De menar att det beror på vad för åsikt de

---

⁶⁵ Evenshaug, Oddbjörn & Hallen, Dag (2001)

⁶⁶ Rydqvist, Lars-Göran & Winroth, Jan (2002)

⁶⁷ Janzon, Ulla-Britt & Sjöberg, Claes (1977)

⁶⁸ Wahlström, Gunilla O (1993)

⁶⁹ Höistad, Gunnar (1994)

⁷⁰ Stiftelsen Friends (2009-11-18)

⁷¹ Wahlström, Gunilla O (1993)

har, om det är pinsamt eller inte. Wahlström⁷² menar att man ska våga hävda sin åsikt även om den inte delas med någon annan. Vi menar att om man vågar stå för sin åsikt i sin klass är man nog trygg i sig själv och i sin omgivning.

Lärarna menar att deras elever får komma till tals, men att de också ska få motivera sina åsikter. De blyga eleverna försöker de få fram genom gruppövningar inom programmet SET, vilket syftar till att lära elever utveckla sociala och emotionella förmågor, hantera olika konflikter och förstå varför vissa saker blir som de blir⁷³. Lär de sig detta tror vi att det bidrar till att skoltrivseln håller sig på en jämn nivå. Problemet vi ser i resultatet är att många elever inte verkar veta varför de arbetar med SET i skolan, och vad det syftar till.

Elevernas delaktighet i likabehandlingsplanen

Under intervjuerna var det bara en av de fyra elevgrupperna som visste vad en likabehandlingsplan är för någonting. Även fast någon av lärarna hävdar att likabehandlingsplanen går igenom med eleverna visar inte resultatet på det i elevernas utsagor. Andra lärare menar att de alltid har planen i bakhuvudet och hoppas att den syns i all undervisning, men att det inte är något de direkt går igenom tillsammans med eleverna. Då menar vi att framställningen av likabehandlingsplanen⁷⁴ ska innebära att alla, både lärare, rektor och elever, har varit delaktiga. Vad vi kunde se i deras lokala likabehandlingsplan är deras mål nådda när alla elever och föräldrar har fått ta del av den. Vi anser att de målen inte är nådda än, då majoriteten av de intervjuade eleverna inte visste vad planen är för någonting.

Eleverna och lärarna trivs på skolan

Eleverna trivs i skolan för att de känner sig trygga, de har sina kompisar där, de kan samarbeta med de flesta, de har bra lärare som bryr sig om dem, de mår bra och de känner ingen rädsla för att gå dit. Även i tidigare forskning⁷⁵ uppgavs det att eleverna trivs med sina lärare för att de bryr sig om dem. Vi menar att dagens skola är en social tillvaro där elever och lärare tillbringar mycket av sin tid. Trivs inte eleverna där kan det förmodligen leda till att de inte utvecklas på ett positivt sätt. Även lärarna trivs i skolan, de vill också må bra där och ha kollegor som de kan samarbeta med, trivas både på rasterna och på lektionerna tillsammans med eleverna där klassrumsmiljön är positiv. Vårt resultat skiljer sig från de tidigare studierna⁷⁶ vilka visade att elevernas trivsel i skolan minskade med ökande ålder. Även fast eleverna i årskurs 9 i vår studie upplevde ökad stress jämfört med när de gick i de lägre klasserna, kände de ingen oro över minskad trivsel.

Positivt klassrumsklimat?

När det gäller hur eleverna uttrycker sig om klassrumsmiljön är det bara B-gruppen som menar att det är lugnt och skönt i klassrummet medan i de andra klasserna är det ibland stökigt och stimmigt. Och den stimmiga miljön är de äldre eleverna vana vid. Som Wahlström menar gynnas elevernas inläring och samarbete ju bättre positivt klimat och trivsel det är⁷⁷. Vad vi kan se är att oavsett ålder, 11-åringar som 15-åringar, mår eleverna bra, trivs och känner sig trygga i skolan. Även om det är stimmigt kan eleverna ändå koncentrera sig. Men hur pass bra är det att vara van vid en miljö som är stökig? Gynnas elevernas inläring ändå, eftersom de menar att de trivs? Kan man trivas trots stimmighet i klassrummet måste det

---

⁷² Wahlström, Gunilla O (1993)

⁷³ Gottberg, Maria Pia (2007)

⁷⁴ Socialstyrelsen (2009-11-18)

⁷⁵ Skolverkets rapport 256 (2004)

⁷⁶ Danielson, Mia (2006), Skolverkets Rapport 256 (2004), Wester-Wedman, Anita & Wedman, Ingemar (1991)

⁷⁷ Wahlström, Gunilla O (1993)

finnas andra saker som gör att eleverna trivs i skolan. De saker som gör att eleverna trivs i skolan är kompisarna men även lärarna. Är det så att om man känner sig trygg med sina klasskamrater och lärare att man glömmer bort att det till exempel är stökigt i klassrummet? Klimatet kan förmodligen då vara positivt fast det är stökigt. Om man ser till vad som kommit fram i tidigare forskning⁷⁸, att skoltrivsel minskar med åldern, visar vårt resultat att det inte är så. Vi menar att saker som bidrar och inte bidrar till skoltrivsel för både elever och lärare inte är något generellt, utan är något som upplevs från skola till skola.

Så skapas skoltrivsel

Alla elever tycker att det är viktigt att trivas tillsammans i klassen. Skulle de inte trivas ihop skulle det kännas jobbigt att gå till skola. För att båda grupperna i årskurs 5 ska trivas menar de att de ska vara hjälpsamma och snälla mot sina klasskamrater, ingen ska känna sig utanför, alla ska kunna samarbeta och prata med varandra. Uppnås deras gemensamma mål tycker de att det skapar trivsel för dem. De äldre eleverna menar att de redan har en bra sammanhållning och de behöver inte göra så mycket för att de ska trivas tillsammans. Kan det kanske vara så att de redan byggt upp det förtroendet och den tryggheten när de gick i årskurs 5? För att koppla detta till tidigare forskning⁷⁹ kan man se att elevers hjälpsamhet gentemot varandra minskade med åldern. Men i vår undersökning upplevs det inte så. Bara för att de känner den tryggheten och att de trivs ihop innebär väl inte att de ska sluta hitta på saker tillsammans? Catarina anser att det är viktigt att eleverna förstår varför de gör saker ihop och de ska också veta varför det är viktigt att de ska trivas tillsammans.

Lärarna upplever att trivsel i klassen ska innebära att både de själva och eleverna ska ha roligt ihop där de ger och tar lika mycket. Lärarna vill också kunna vara professionella i sitt arbete då de känner att de i första hand är där för kunskapsinhämtningen. Det är också viktigt att lärarna och eleverna kan lita på varandra. Doris menar att resultatet inte är det viktigaste utan det är trivseln. Hon menar att har man trivsel har man resultatet. Resonemanget kan tolkas genom att i läraryrket är man inte utbildad till att ”ta hand om” elever som har det svårt på grund av olika anledningar, men att man ändå samtidigt ska kunna vara där för dem i fall någonting skulle hända. Uppstår någon situation som är svårhanterlig ber lärarna om professionell hjälp av till exempel kurator, specialpedagog eller skolsköterska.

Elevernas upplevelser av sitt skolarbete

För att övergå till hur eleverna upplever sitt skolarbete menar majoriteten att det för det mesta fungerar bra och de får den hjälp de behöver. Men C-gruppen menar att det ibland blir stressigt eftersom lärarna har en förmåga att sätta in för mycket arbete på en och samma gång. Stress är ju något som även upplevdes bland de äldre eleverna i de tidigare studierna⁸⁰. Blir påfrestningen alldeles för stor leder det till stress i och med att kraven som ställs i skolan är högre än individens förmåga⁸¹. Lärarna tycker att de flesta av sina elever hinner med sitt skolarbete. Om de inte skulle hinna anpassar de sig efter hur eleverna arbetar och de plockar ut de viktigaste delarna ur styrdokumentet. Birgitta menar på att de elever som exempelvis är i större behov av stöd inte ska behöva ta med sig läxor hem varje dag. Lärarna engagerar sig genom att tillsammans hålla koll på hur det går för sina elever, vad det är de ska göra och de menar också att det är viktigt att peppa dem hela tiden och engagera sig både på individ- och gruppnivå. Det står i styrdokumentet⁸² att varje elev ska få utvecklas och få en tillfredsställelse

⁷⁸ Danielson, Mia (2006), Skolverkets Rapport 256 (2004), Wester-Wedman, Anita & Wedman, Ingemar (1991)

⁷⁹ Danielson, Mia (2006)

⁸⁰ Danielson, Mia (2006), Skolverkets rapport 256 (2004)

⁸¹ Rydqvist, Lars-Göran & Winroth, Jan (2002)

⁸² Skolverket (1994)

som gör att de ska försöka övervinna svårigheter, men också att skolan ska sträva efter att skapa de bästa samlade betingelserna för elevernas bildning, tänkande och kunskapsutveckling. Som det är i D-gruppen, undrar vi om de får den chansen att utvecklas när de för det mesta upplever stökighet i klassrummet? Ändå tycker eleverna att det fungerar bra och att de trivs och känner sig trygga. Kan det vara så att de har övervunnit sina svårigheter, där svårigheterna är stökigheten? Trots detta upplever majoriteten av eleverna att de hinner med sitt skolarbete men skulle de inte göra det, känner de av stress. Enligt Barnombudsmannen⁸³ är skolan den främsta orsaken till att barn och ungdomar stressar. Orsaker till deras stressande kan vara för mycket skolarbete, ingen lugn och ro i klassrummet, konflikter och bråk.

Bra samarbete

När det gäller samarbetet mellan eleverna anser majoriteten att de flesta kan arbeta ihop med alla. Grupperna i årskurs 9 menar att de har känt varandra så länge vilket medför att deras samarbete med alla fungerar bra. Även lärarna tycker att eleverna samarbetar bra med de flesta, och inte bara med sina kompisar. Wahlström⁸⁴ menar att det finns flera gruppkonstellationer och i de grupperna är det viktigt att eleverna får lära sig att stötta varandra och stärka sitt självförtroende. När eleverna lärt sig det och självförtroendet stärkts är det meningen att det ska leda till att skolarbetet blir motiverande för dem. När eleverna jobbar med SET⁸⁵ ska de lära sig hur de ska fungera i grupp men också individuellt. Detta för att träningen ska öka deras förmåga att tillgodogöra sig undervisningen i skolan. Vi menar att det är bra att både eleverna och lärarna tycker att samarbetet fungerar bra. Att båda parterna tycker att samarbetet fungerar bra, innebär förmodligen att det faktiskt är så. Det är viktigt att alla elever ska kunna lära sig att arbeta i olika gruppkonstellationer där de får anpassa sig till olika individer.

Så upplevs rasterna

När det gäller rasterna är det nästan ingen av eleverna som upplever någon sorts utanförskap på skolan. D-gruppen menar att de inte befinner sig på ställen där det kan tänkas förekomma utanförskap. Adam menar att han kan se utanförskap på skolan, han ser vilka personer som är utanför. Samtidigt vill vi påpeka att det är samma pojke som ofta är ensam på rasterna eftersom många av hans klasskamrater inte är på samma ställen som han är på. I och med att han ofta är ensam på rasterna, upplever han ändå det inte som att han är utanför eller mobbad. Mobbning behöver inte synas utan det kan också innebära att ignorera eller undvika, vilket gör att det blir svårare att upptäcka problemet⁸⁶. Läraren till Adams klass, Anita, menar att det är en bra klass där de har en bra sammanhållning och att det inte förekommer utanförskap i klassen, men att det finns på skolan. De andra lärarna upplever också att det förekommer mobbning eller annan kränkande behandling på skolan, men att det inte är något de upplever bland de äldre eleverna. Som resultatet visade är eleverna i årskurs 9 inte ute på skolgården så mycket på rasterna utan de sitter mest inne. Det är kanske det som gör att de inte upplever att det förekommer utanförskap på skolan? Doris menar att det säkerligen finns ”oroliga hörn” och det är de hörnen de ska försöka hitta och vistas mer på när de är ute och rastvaktar. Vi anser att om lärarna skulle hitta de hörnen skulle nya hörn skapa och det kan möjligen bli en ond cirkel, ända tills lärarna kommer på andra sätt att förebygga utanförskap och annan kränkande behandling. Vi tror att dagens elever är bättre på att dölja saker som de vet att de

---

⁸³ Barnombudsmannens rapport BR2004:03

⁸⁴ Wahlström, Gunilla O (1993)

⁸⁵ Gottberg, Maria-Pia (2007)

⁸⁶ Friends Idrott & Lindgren, Kalle (2008), Skolverkets Allmänna Råd (2006)

inte får lov att göra. I Skolverkets Allmänna Råd⁸⁷ står det att det är den indirekta kränkningen som är svårast att upptäcka. Och det är kanske därför som många upplever att de inte märker av utanförskap eller annan kränkande behandling på skolan.

Vår slutsats är att alla elever och lärare trivs på skolan när man ser det från olika aspekter såsom trygghet, kompisar, bra lärare, klassrumsmiljön, skolarbetet, hjälp och stöd, engagemang från både lärare och föräldrar samt att elever har någon att prata med om de behöver det. Därmed anser vi inte att skoltrivseln minskar med stigande ålder på den undersökta skolan, eftersom alla informanter menar att de trivs.

Metoddiskussion

Till att börja med skulle vi vilja kritisera oss själva när det gäller den första kontakten med våra informanter. När vi hade skickat ut e-post till dem skulle vi inte ha väntat för länge på att få svar. Vi skulle istället ha ringt en eller två dagar efter för att bekräfta att de fått vår e-post. I och med att det var sent på terminen hade många lärare fullt upp med betygssättning och bedömningar med mera inför lovet och det gjorde att vi glömdes bort.

Tillförlitligheten i undersökningen är svår att mäta då vi inte vet om våra informanter delade med sig av alla sina tankar och erfarenheter. I och med att vi hade gruppintervjuer kanske inte alla kände sig lika säkra och inte ville prata inför sina klasskamrater. Men vi tror ändå att reliabiliteten är relativt hög då våra informanter hade samma förutsättningar i intervjuerna. I varje gruppintervju ställde en av oss frågorna och den andra antecknade. Alltså, intervjuerna gjordes på samma sätt varje gång. Vi är även medvetna om att urvalet av eleverna kanske inte representerar de olika klasserna. Men på grund av gruppintervjuerna kunde det skapa diskussioner mellan eleverna och vi tror ändå att mycket av den information vi sökte efter kom fram.

En annan sak vi har reflekterat över är att vi endast intervjuade kvinnliga lärare. När vi skickade ut e-post till lärarna var det både till kvinnliga och manliga. Då det var tidsbrist för många av dem blev det enbart kvinnliga informanter. Vi hade gärna velat intervju manliga lärare också, för att se om det hade funnits några skillnader i utsagorna.

Andra saker vi också tänkte på är att vi skulle ha förenklat intervjufrågorna till grupperna i årskurs 5 redan innan intervjuerna, eftersom några av frågorna inte uppfattades korrekt. Samt borde vi ha ställt frågan: ”Hur tror ni att det känns för eleverna att gå till skolan?” till lärarna, eftersom vi ville ställa likvärdiga frågor både till eleverna och till lärarna. Men samtidigt tror vi nog ändå att vi fick ett heltäckande svar på alla frågor.

Inför elevintervjuerna hade vi förberett med fika för att försöka skapa en trivsamt stämning där eleverna inte skulle känna sig obekväma. Vi frågade eleverna hur de upplevde intervjusituationen och samtliga menade att de tyckte att det kändes bra. Det var ju en annorlunda situation för oss också eftersom vi inte har intervjuat barn och ungdomar förut. Men vi tycker att alla intervjuer gick bra, både för oss, för eleverna och för lärarna.

En annan tanke är att vi intervjuade eleverna och lärarna i olika rum på skolan. Innebär det att deras förutsättningar blev annorlunda? Eller har det någon inverkan på var vi har intervjuat dem? Vi har ju genomfört intervjuerna i deras närmiljöer på skolan, som de är vana vid.

I och med att vår kvalitativa undersökning inspirerades av ett hermeneutiskt perspektiv skulle vi ha en viss subjektivitet för att kunna förstå våra informanter. Vi menar att genom våra

---

⁸⁷ Skolverkets Allmänna Råd (2006)

erfarenheter från grundskolan kunde vi förhålla oss på en nivå där vi förstod hur de upplever dagens skola. Att trivas i skolan gäller inte endast för elever och lärare i grundskolan utan i alla skolor, på alla nivåer. För att avsluta denna del är det också viktigt för oss att kunna trivas och känna oss trygga på högskolan där vi känner att vi kan utvecklas och även känna så när vi kommer ut i arbetslivet som nyutexaminerade lärare.

Framtida forskning

Om det skulle finnas möjlighet för att fortsätta forska inom detta ämne skulle vi vilja undersöka fler skolor i samma kommun för att se om det finns skillnader mellan dem. Vi menar att bara för att tidigare forskning visar på att skoltrivsel minskar på de skolor som undersökts innebär det inte att det är så på alla skolor.

Som vi skrev i metoddiskussionen, skulle vi även vilja intervjua manliga lärare för att se om det finns någon skillnad mellan manliga och kvinnliga lärares upplevelser av skoltrivsel.

Hur kan elever och lärare arbeta vidare för att skapa skoltrivsel?

Skoltrivsel är något man alltid måste jobba med och vi menar att för att det ska fungera på skolan måste elever och lärare tillsammans hitta gemensamma mål för att kunna skapa skoltrivsel. För att de ska kunna skapa detta behöver de vara medvetna om hur, vad och varför de behöver arbeta för att uppnå målen. För att de ska kunna uppnå målen gäller det att de har ett bra samarbete med varandra och att lärarna ges tid till att arbeta med detta. För lärarna inte den tiden med eleverna tror vi att vardagen fortsätter som vanligt, där stress och läxor tar upp mycket av tiden. Det kanske kan leda till att både eleverna och lärarna tar varandra för givet och glömmer bort vad det är de ska göra för att trivas tillsammans.

Källförteckning

Tryckta källor

- Daneback, Kristian., Eriksson, Björn., Flygare, Erik & Lindberg, Odd (2002) *Skolan – En arena för mobbning: en forskningsöversikt och diskussion kring mobbning i skolan*. Kalmar: Skolverket
- Danielson, Mia & Marklund, Ulla (2002) ”Hur mår skolbarnen?” i *År Pippi Långstrump en hälsoupplysare eller en hälsorisk?* Nilsson, Agneta, red. Stockholm: Skolverket/Liber
- Davidson, Bo & Patel, Runa (2003) *Forskningsmetodikens grunder. Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur
- Denscombe, Martyn (2004) *Forskningshandboken – för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur
- Ejlertsson, Göran (2005) *Enkäten i praktiken. En handbok i enkätmetodik*. Lund: Studentlitteratur
- Evenshaug, Oddbjörn & Hallen, Dag (2001) *Barn- och ungdomspsykologi*. Lund: Studentlitteratur
- Friends Idrott & Lindgren, Kalle (2008) *Friends – Inspiration för barn och ungdomsledare*. Göteborg
- Gottberg, Maria-Pia (2007) *SOCIAL och EMOTIONELL träning för alla barn – en praktisk handbok för skolan, förskolan och föräldrar*. Jönköping: Brain Books AB
- Höistad, Gunnar (1994) *Mobbning: En bok om att förebygga, upptäcka och stoppa mobbning*. Stockholm: Informationsförlaget
- Janzon, Ulla-Britt & Sjöberg, Claes (1977) *Pedagogiskt drama*. Malmö: Liber
- Kvale, Steinar (1997) *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur
- Nationalencyklopedin (1996) Höganäs: Bokförlaget Bra böcker AB
Sökord: Trygghet
- Persson, Anders (2003) *Social kompetens När individen, de andra och samhällets möts*. Lund: Studentlitteratur
- Olweus, Dan (1991) *Mobbning i skolan – vad vi vet och vad vi kan göra*. Stockholm: Liber AB
- Rydqvist, Lars-Göran & Winroth, Jan (2002) *Idrott, friskvård, hälsa & hälsopromotion*. Farsta: SISU Idrottsböcker AB
- Skolverkets rapport 326 (2009) *Diskriminerad, trakasserad, kränkt?* Stockholm: Skolverket
- Torbiörnsson, Anna (2002) ”Ungdomars frågor, identitet och hälsa” i *År Pippi Långstrump en hälsoupplysare eller en hälsorisk?* Nilsson, Agneta, red. Stockholm: Skolverket/Liber
- Wahlström, Gunilla O (1993) *Gruppen som grogrund*. Stockholm: Liber Utbildning AB
- Wester-Wedman, Anita & Wedman, Ingemar (1991) *Hur har dom det på högstadiet?: en studie av en högstadieskolas elevers inställning till skolan*. Univ.

Elektroniska källor

- Barnombudsmannens rapport BR2004:03. *Barn och unga berättar om stress. Resultat från Barnombudsmannens undersökning från kontaktklasserna, våren 2003.* Stockholm
http://www.bo.se/files/publikationer,%20pdf/BO_om_stress2004.pdf
- Danielson, Mia (2006) *Svenska skolbarns hälsovanor 2005/2006. Grundrapport.* Statens Folkhälsoinstitut
http://drogportalen.dev.sublime.se/Documents/FHI-dokument/2006_svenska_skolbarns_halsovanor.pdf
- Lpo -94, *Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet.* Stockholm: Skolverket
www.skolverket.se/publikationer?id=1069
- Skolverkets rapport 256 (2004) *Yngre elevers attityder till skolan 2003.* Stockholm: Skolverket
<http://www.skolverket.se/publikationer?id=1377>
- Skolverkets Allmänna Råd (2006) *Allmänna råd och kommentarer. För arbetet med att främja likabehandling och för att motverka diskriminering och annan kränkande behandling.* Stockholm: Skolverket
<http://www.skolverket.se/publikationer?id=1646>
- Skolverket (2008) *Förebygga diskriminering - främja likabehandling. En handledning för att arbeta med en likabehandlingsplan.* Stockholm: Skolverket
www.skolverket.se/publikationer?id=1774
- Skolverkets Allmänna Råd (2009) *Allmänna råd och kommentarer. För att främja likabehandling och förebygga diskriminering, trakasserier och kränkande behandling.* Stockholm: Skolverket
<http://www.skolverket.se/publikationer?id=2268>
- Skolverket (2009) *Kraften av samverkan - Om samverkan kring barn och unga som far illa eller riskerar att fara illa.* Stockholm: Skolverket.
<http://www.skolverket.se/publikationer?id=2242>
- Socialstyrelsen (2009-11-18) *Social och emotionell träning (SET)*
<http://www.socialstyrelsen.se/evidensbaseradpraktik/insatser/barnochfamilj/set>
- Stiftelsen Friends (2009-11-18) *Friends arbete.*
<http://friends.se/?id=435>
- Vetenskapsrådet (2009-11-17) *Forskningsetiska principer inom humanistisk samhällsvetenskaplig forskning.*
<http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>

Bilagor

Bilaga 1. Medgivandebrev

Till föräldrar med barn i årskurs fem

Hej,

Vi är två lärarstudenter, Linda Davidson och Jenny Lindblad, som läser vår näst sista termin på Högskolan i Halmstad. Denna termin ska vi göra vårt examensarbete där vi ska fokusera på ämnet kränkande behandling, mobbning. Vi ska undersöka om elevers och lärares inställning till mobbning. Vårt syfte är att öka kunskapen och förståelsen för ämnet samt hitta nya strategier för att förebygga kränkande behandlingar. Våra frågeställningar är:

- Vad har elever och lärare för inställning till kränkande behandling?
- Hur arbetar man fram en skolvänlig miljö där alla barn ska trivas?
- Vilka metoder och arbetssätt finns det för att förebygga kränkande behandling och hur används dem?

För att få mer kunskap om detta känsliga ämne vill vi göra en enkätundersökning bland eleverna, för att sedan koppla samman den informationen vi får till vår litterära undersökning. Eftersom att lagen säger att man inte får låta barn under 15 år delta i undersökningar utan målsmans medgivande, frågar vi nu om vi kan få det. Självklart kommer detta att hanteras professionellt, alltså vi kräver inga namn på enkäterna och vi kommer inte att nämna vilken skola vi har arbetat utifrån i vår uppsats.

Vid eventuella frågor, kontakta oss gärna via e-post eller telefon:

Linda Davidson: [REDACTED] Tfn: [REDACTED]

Jenny Lindblad: [REDACTED] Tfn: [REDACTED]

Vår handledare: Vaike Fors: [REDACTED] Tfn: [REDACTED]

Lämna in senast torsdagen den 8 okt med barnets namn, förälders underskrift och namnförtydligande. Tack på förhand!

Med vänliga hälsningar,
Linda och Jenny

Elevens namn: _____

Mitt barn får delta i enkätundersökningen

Mitt barn får *inte* delta i enkätundersökningen

Målsmans namn: _____

Namnförtydligande: _____

Bilaga 2. Intervjuguide – elever

1. Hur tycker ni att det känns att gå till skolan?
2. Hur upplever ni att er klassrumsmiljö är? (Förenklad fråga: Hur tycker ni att det är i klassrummet?)
- 3a. Hur upplever ni ert skolarbete? (Förenklad fråga: Hur tycker ni att ert skolarbete är?)
b. Får ni all den eventuella hjälp ni behöver? Av vem? c. Hur är samarbetet i klassen? d. Hur är koncentrationen? e. Får ni något gjort?
- 4a. Vad gör ni för att hinna med ert skolarbete? b. Om ni inte hinner med att göra vissa delar, hur känns det då?
- 5a. Hur viktigt är det för er att trivas tillsammans i klassen? b. Vad gör ni för att skapa trivsel?
6. Hur trivs ni med era lärare? På vilket sätt?
7. Hur engagerade är era lärare i ert skolarbete? På vilket sätt?
- 8a. Hur engagerade är era föräldrar i ert skolarbete? b. Hur får ni stöd och hjälp?
- 9a. Hur upplever ni rasterna? (Förenklad fråga: Hur tycker ni att rasterna är?) b. Känner ni till om det förekommer utanförskap på skolan? c. Något som ni lagt märke till på rasterna?
10. Om ni har någon form av problem eller bara vill prata med någon. Vem vänder ni er då till?
11. Om ni har en åsikt, vågar ni stå för den vare sig det är inför era lärare eller skolkamrater? (Förenklad fråga: Om du vill säga någonting som du tycker, vågar du säga det inför klassen och din lärare?)
- 12a. Vet ni vad en likabehandlingsplan är? b. Hur fungerar den? c. Hur använder ni er av den i skolan?
13. Vad kan era lärare göra för att ni ska känna er trygga på er skola? (Förenklad fråga: Om ni ska känna er trygga, kan era lärare göra någonting för att ni ska känna er trygga? Vad kan de göra i så fall?)
14. Vad kan ni själva göra för att ni ska känna er trygga på er skola?
15. Hur känns det att vara trygg?
16. Vad är viktigast för er för att trivas på er skola?

Bilaga 3. Intervjuguide – lärare

1. Hur upplever du att er klassrumsmiljö är?
- 2a. Hur upplever du att dina elevers skolarbete fungerar? b. Räcker din tid till att hjälpa alla?
c. Hur är samarbetet i klassen?
3. Hur upplever du att dina elever hinner med sitt skolarbete?
4. Hur engagerar du dig i dina elevers skolarbete? På vilket sätt?
5. Vad gör ni för att skapa trivsel i klassen?
- 6a. Hur upplever du rasterna? b. Känner du till om det förekommer utanförskap på skolan? c. Något som du lagt märke till på rasterna?
7. Om en elev har någon form av problem eller bara vill prata med någon. Vem tror du den vänder sig till?
8. Det står i läroplanen att varje elev ska kunna stå för sina egna åsikter och uppfattningar. Hur känner du att det upplevs i din klass?
9. Ni har en likabehandlingsplan på er skola. a. Hur fungerar den? b. Hur syns den i ert pedagogiska arbete? c. Hur involverar ni eleverna i den?
10. Hur ska det vara i skolan för att du ska trivas?
11. Hur definierar du begreppet trygg?
12. Vad kan ni lärare göra för att era elever ska känna sig trygga på sin skola?
13. Vad kan era elever själva göra för att de ska känna sig trygga på sin skola?
14. Vad är viktigast för dig för att du och dina elever ska trivas tillsammans?